

FAKTY I MITY O UKRAIŃSKIEJ MIGRACJI ZAROBKOWEJ DO KRAJÓW GRUPY WYSZEHRADZKIEJ

FAKTY I MITY O UKRAIŃSKIEJ MIGRACJI ZAROBKOWEJ DO KRAJÓW GRUPY WYSZEHRADZKIEJ

Poradnik przygotowano w ramach projektu „Popularyzacja opartego o fakty medialnego ukazania zjawiska migracji zarobkowej z Ukrainy do państw Grupy Wyszehradzkiej”, realizowanego przez organizację „Europa bez barier”, przy wsparciu Międzynarodowego Funduszu Wyszehradzkiego, we współpracy z Fundacją „Nasz Wybór” (Polska), Węgierskim Towarzystwem Europejskim (Węgry), Słowackim Stowarzyszeniem Polityki Zagranicznej (Słowacja), Radą do Spraw Integracji (Czechy)

Kierownik projektu: Iryna Suszko, „Europa bez barier”

Redakcja: Kateryna Kulczycka, Ruslan Minicz, „Europa bez barier”

Projekt graficzny: Wiktoria Fedyna

SPIS TREŚCI

---

1. UKRAIŃSKA MIGRACJA ZAROBKOWA I JEJ OBRAZ W MEDIACH.....	3
<i>Pavlo Kravchuk, „Europa bez barier”</i>	
1.1. Podstawowe pytania i odpowiedzi dotyczące migracji zarobkowej	4
1.2. Emigracja zarobkowa i migranci zarobkowi w ukraińskich mediach	8
2. MITY I STEREOTYPY DOTYCZĄCE UKRAIŃSKIEJ MIGRACJI ZAROBKOWEJ W POLSCE	12
<i>Myroslava Keryk, Fundacja “Nasz Wybór”</i>	
2.1. Przegląd kontekstu politycznego i społecznego	12
2.2. Mity o emigracji zarobkowej z Ukrainy w Polsce	13
2.3. Podstawowe dane o ukraińskiej migracji zarobkowej do Polski	16
3. MIGRACJA Z UKRAINY DO CZECH – MITY I FAKTY.....	21
<i>Petr Bišof, Rada do Spraw Integracji</i>	
3.1. Migracja z Ukrainy do Republiki Czeskiej w publicznym dyskursie	21
3.2. Migracja zarobkowa z Ukrainy, statystyka i obraz w mediach	23
4. MITY I STEREOTYPY DOTYCZĄCE UKRAIŃSKIEJ MIGRACJI ZAROBKOWEJ DO WĘGIER	27
<i>Adam Guld, Węgierskie Towarzystwo Europejskie, Węgry</i>	
4.1. Kontekst polityczny i społeczny	27
4.2. Mity o migracji zarobkowej z Ukrainy	28
4.3. Ukraińska migracja zarobkowa do i po 2014 roku	29
5. REALIA UKRAIŃSKIEJ MIGRACJI ZAROBKOWEJ DO SŁOWACJI	33
<i>Tomáš Madleňák, Tatiana Chovancová, Słowackie Stowarzyszenie Polityki Zagranicznej (SFPA)</i>	
4.1. Kontekst polityczny i społeczny	33
4.2. Realia ukraińskiej migracji do Słowacji	35
4.3. Stosunek do ukraińskich pracowników w Słowacji	38

1. UKRAIŃSKA MIGRACJA ZAROBKOWA I JEJ OBRAZ W MEDIACH

Ukraina na przestrzeni wieków odgrywała dla migrantów rolę jako kraju pochodzenia, a także tranzytu lub przeznaczenia. O masowej emigracji Ukraińców w ciągu ostatnich 150 lat świadczą liczne i rozwinięte diaspory w Kanadzie, USA, Argentynie i sąsiadujących z Ukrainą krajach. Jednocześnie, w okresie istnienia ZSRR, chociaż granice były zamknięte dla wolnego przemieszczania, na terytorium Ukrainy licznie przybywali mieszkańcy innych radzieckich republik. Na skutek tego, zgodnie z danymi ONZ, liczba imigrantów (osób, które urodziły się poza granicami kraju) w Ukrainie liczyła od 6,8 mln w 1990 roku do 4,8 mln w 2017¹, czyli faktycznie była to co dziewiąta osoba.

Nie zważając na fakt, że większość imigrantów dobrze się zintegrowała i otrzymała obywatelstwo, temat imigracji w Ukrainie nie jest popularny, często pozostaje w polu radykalnie prawicowego dyskursu².

Kwestia, o której o wiele więcej piszą media i mówią politycy to zewnętrzna ekonomiczna migracja Ukraińców, która ma dużą skalę i poważnie wpływa na rozwój ekonomiczny całego kraju. W jednym z sondaży opinii z końca 2018 roku, 59% respondentów uznało masowy wyjazd obywateli Ukrainy za granicę za „główny problem” kraju³.

Obecnie w Ukrainie mówi się o piątej fali emigracji, która jest kontynuacją wielkich migracyjnych procesów XIX-początku XXI wieku. Ekonomiczna migracja obejmuje miliony osób, a zgodnie z oceną Narodowego Banku Ukrainy w 2018 roku suma prywatnych przekazów pieniężnych z zagranicy wzrosła do 11,6 mld dolarów, co znacząco przewyższa kwotę bezpośrednich zagranicznych inwestycji, a prognozuje się, że do końca 2019 roku osiągnie 12,2 mld dolarów⁴.

Międzynarodowy Fundusz Walutowy w ostatnim raporcie dotyczącym Ukrainy określił migrację zarobkową jako jedną z przyczyn wzrostu płac⁵ (z powodu konkurencji z zagranicznymi pracodawcami ukraińscy przedsiębiorcy muszą podnosić stawki). Naturalną konsekwencją tak zauważalnego zjawiska jest to, że staje się ono przedmiotem populistycznej retoryki, manipulacji, błędnych interpretacji. Sytuację komplikuje brak systemu zbierania danych statystycznych i wyraźnie wyartykułowanej polityki państwa odnośnie migracji zarobkowej.

Osobliwością ukraińskiej sytuacji jest także, co prawda mniej znacząca niż poprzednio, obecność rosyjskich mediów⁶, które często świadomie manipulują danymi o emigracji

---

¹ Dane ONZ dotyczące liczby migrantów

<http://www.un.org/en/development/desa/population/migration/data/estimates2/estimates17.asp>

² Deutsche Welle <http://tinyurl.com/yxjgltsx>

³ <http://ratinggroup.ua/research/ukraine/354a0dde7bc4bd5e6fa291b0bd1dc997.html>

⁴ <https://news.finance.ua/ua/news/-/443543/nbu-prognozuye-zrostannya-perekaziv-trudovyh-migrantiv-v-ukrayinu>

⁵ <https://www.imf.org/en/Publications/CR/Issues/2019/01/08/Ukraine-Request-for-Stand-By-Arrangement-and-Cancellation-of-Arrangement-Under-the-Extended-46499>

⁶ <https://detector.media/infospace/article/164308/2019-03-21-dzherela-informatsii-mediagramotnist-i-rosiiska-propaganda-rezultati-vseukrainskogo-opituvannya-gromadskoi-dumki>

zarobkowej, aby przekonać odbiorców o pogorszeniu ekonomicznej, demograficznej i politycznej sytuacji w Ukrainie.

Wszystkie wzięte razem czynniki prowadzą do rozpowszechniania przeinaczonych lub całkowicie nieprawdziwych danych dotyczących migracji zarobkowej, co wpływa na formowanie opinii publicznej oraz politycznego ładu. Poniżej przedstawimy podstawowe dostępne dane o migracji zarobkowej z Ukrainy oraz w szczególności do państw Grupy Wyszehradzkiej (Polski, Słowacji, Węgier, Czech). Zbadamy także przykłady nieprawdziwych lub wątpliwych sformułowań dotyczących migracji zarobkowej, które rozpowszechniają zarówno ukraińskie media, jak i urzędnicy oraz politycy, a także przykłady tematów, które, prawdopodobnie, są nieproporcjonalnie mało wyświetlane w ukraińskiej medialnej przestrzeni.

1.1. Podstawowe pytania i odpowiedzi dotyczące migracji zarobkowej

Kim są migranci zarobkowi?

Zgodnie z definicją ONZ, "migrant zarobkowy" to osoba, która była, albo ma zamiar podjąć pracę w kraju, którego obywatelem nie jest⁷. Ważnym niuanszem tego określenia jest czasowa ciągłość - wklucza ono nie tylko tych, którzy pracują obecnie za granicą, ale także tych, kto miał takie doświadczenie w przeszłości⁸. Można wyodrębnić kilka modeli migracji zarobkowej

- stała (wyjazd w jedną stronę bez powrotu)
- powrotna (jednorazowy wyjazd na długi czas, na przykład rok i powrót)
- wahadłowa (regularne wyjazdy i powrotu, w tym na prace sezonowe)
- przygraniczna (gdy dana osoba jeździ pracować za granicę i wraca każdego dnia do domu, lub przynajmniej co tydzień)

Dla współczesnej Ukrainy najbardziej charakterystyczną jest migracja wahadłowa⁹.

Ilu obywateli Ukrainy pracuje za granicą?

Podstawową kwestią jest fakt, że nikt nie wie jaka jest odpowiedź na to pytanie. Wszystkie dostępne dane zawierają badawcze błędy lub są przybliżone, niepełne i szacunkowe. Jednocześnie, niektóre z nich są bardziej wiarygodne niż inne, ponieważ opierają na określonych ekspertyzach, dostępie do danych i metodologii oceny.

Prezentujemy kilka wersji, które pochodzą z obdarzonych autorytetem instytucji lub są rezultatem badania z określoną metodologią.

⁷ Ukraińsko-angielski opisowy słownik międzynarodowej terminologii w sferze migracji http://iom.org.ua/sites/default/files/iom_migration_glossary_color_block_press.pdf

⁸ Jednocześnie pozostaje pytanie, jak daleko w przeszłość rozciągają się ramy tego doświadczenia. Osoba, która miała doświadczenie migracji trzy, pięć albo dziesięć lat temu, jest migrantem zarobkowym czy nie? W Ukrainie Państwowa Służba Statystyczna ogranicza pojęcie migracji zarobkowej w czasie, do 2,5 roku

⁹ Ukraińska migracja w czasie kryzysu: mobilność wymuszona i zarobkowa <https://europewb.org.ua/wp-content/uploads/2016/12/Migr-mobility-ukr.pdf>

Liczba **1,3 miliona** podana przez Państwową Służbę Statystyczną opiera się o badanie opinii w 20 tysiącach gospodarstw domowych z ekstrapolacją na całą ludność (według metodologii Międzynarodowej Organizacji Pracy), przeprowadzone w 2017 roku. Obejmuje ona jednak tylko tych, którzy wyjeżdżali na krótki okres lub migrantów długoterminowych, którzy mają rodzinę w Ukrainie. Osoby, które wyjechały z rodziną lub nie miały rodziny w Ukrainie, nie trafiły do badania i dlatego ta liczba jest **zanizona**. Analogiczne badania były prowadzone w latach 2012 i 2008, a dzięki nim można prześledzić dynamikę zjawiska. Na przykład, w porównaniu z 2008 rokiem, liczba migrantów zarobkowych zmniejszyła się.

Szacunek **5-8% ogólnego zasięgu siły roboczej** Narodowego Banku Ukrainy jest podany z dużym przybliżeniem, Opierając się na dane Służby Statystycznej o liczbie ludności zdolnej do pracy (17 296 mln), można obliczyć, że chodzi o **865 tysięcy - 1,384 miliona osób**¹⁰.

Badania Centrum Ekonomicznej Strategii z 2018 roku wykazały liczbę **4 milionów** migrantów zarobkowych. Ich podstawą były dane Państwowej Służby Statystycznej, dane o ruchu granicznym oraz oceny eksperckie. Wykorzystując te dane należy pamiętać, że z 4 milionów jedynie **2,6-2,7 jednocześnie przebywa za granicą** (według oceny Centrum).

Międzynarodowy Fundusz Walutowy w raporcie dotyczącym Ukrainy ze stycznia 2019 roku szacował liczbę ukraińskich migrantów zarobkowych na **2-3 miliony**. Pomimo iż nie opublikowano żadnych metodologicznych podstaw tego szacunku, można z niego korzystać ze względu na autorytet instytucji.

Według danych Państwowej Służby Granicznej, od 2002 do 2018 roku z Ukrainy wyjechało i nie powróciło **6,5 miliona** obywateli Ukrainy. Wskaźnik ten zawiera nie tylko migrację zarobkową, ale także stałą emigrację, spowodowaną czynnikami pozaekonomicznymi. Możliwe są tu błędy w szacunkach za lata 2014-2015, gdy Ukraina, z powodu wojny, nie kontrolowała znacznego odcinka granicy z Rosją. Korzystając z tych danych, należy także brać pod uwagę fakt, że wyjazd netto obywateli Ukrainy nie dorównuje zmniejszeniu liczby ludności, ponieważ w tym okresie do Ukrainy przyjeżdżali i pozostawali tu cudzoziemcy, a między innymi, do 2010 roku wjazd netto cudziemców znacznie przewyższał wyjazd netto Ukraińców.

Przy czym dane wyjazdu netto za ostatnie dwa lata świadczą o tym, że *reżim bezwizowy i nasilenie migracji zarobkowe nie doprowadziły do znaczącego zwiększenia stałej emigracji*. W 2017 roku z Ukrainy wyjechało i nie powróciło 150 tysięcy osób, w 2018 - 200 tysięcy. Dla porównania, w latach 2009-2014 każdego roku nie powracało średnio pół miliona osób¹¹.

ONZ stanem na 2017 rok szacuje liczbę emigrantów ukraińskiego pochodzenia w całym świecie na prawie **5 milionów**. To suma danych z oficjalnych statystyk państw członkowskich ONZ o liczbie wśród ich mieszkańców obywateli Ukrainy lub obywateli innych państw, którzy urodzili się w Ukrainie. Dane te zawierają nie tylko migrantów zarobkowych, ale także obywateli, którzy wyjechali z Ukrainy do 1991 roku.

¹⁰ Ekonomiczna aktywność ludności ze względu na płeć, typ miejscowości oraz grupę wiekową w 2018 roku
<http://www.ukrstat.gov.ua/>

¹¹ Dane Państwowej Straży Granicznej Ukrainy

Tabela 1. Ocena liczby migrantów zarobkowych z Ukrainy

<i>Liczba migrantów zarobkowych z Ukrainy</i>	<i>Instytucja</i>	<i>Uwagi</i>	<i>Źródła</i>
1,3 miliony	Państwowa Służba Statystyczna	Osoby, które wyjeżdżały za granicę w celu podjęcia pracy przynajmniej raz w ciągu ostatniego 2,5 roku	http://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2017/bl/12/bl_zt_m_2017.zip
5-8% ogólnej liczby siły roboczej	Narodowy Bank Ukrainy	865 tysięcy - 1,384 miliona osób	https://tinyurl.com/y3zlkjma
4 miliony	Centrum Ekonomicznej Strategii	2,6 -2,7 mln z nich jednocześnie przebywa za granicą	https://ces.org.ua/migration/
2-3 miliony	Międzynarodowy Fundusz Walutowy		https://tinyurl.com/y4sy65lg
Ogólny szacunek liczby migrantów z Ukrainy			
6,5 miliona	Państwowa Służba Graniczna Ukrainy (PSGU)	Wyjazd netto obywateli Ukrainy za granicę od 2002 do 2008 roku (liczba wjazdów obywateli Ukrainy minus liczba wyjazdów)	Dane Służby Granicznej o przekraczaniu granicy
5 milionów (4 964)	ONZ	Oparte o oficjalne dane państw członkowskich odnośnie liczby cudzoziemców lub osób urodzonych w innym kraju, zawiera dane z okresu do 1991 roku	https://tinyurl.com/y65cdyxc

Przeprowadzony przez Kijowski Międzynarodowy Instytut Socjologii sondaż dotyczący nastrojów migracyjnych ukazał, że **7% ludności** Ukrainy w ciągu 6 najbliższych miesięcy zamierza wyjechać na dłuższy pobyt¹², za granicę, ale jedynie 62% z nich podjęło w tym celu jakieś konkretne kroki. To oszacowanie może włączać zarówno osoby, które nigdy jeszcze nie wyjeżdżały, jak i te, które mają doświadczenie migracji zarobkowej i planują je powtórzyć.

Przy szacowaniu liczby migrantów zarobkowych z Ukrainy w poszczególnych krajach można skorzystać ze statystyk Eurostatu o liczbie wydanych Ukraińcom zezwoleń na pobyt w celu podjęcia pracy¹³ lub ze statystyk państw Grupy Wyszehradzkiej. Należy jednak zaznaczyć, że dane te także nie są pełne - na przykład, w Polsce czy na Węgrzech jest możliwość podjęcia pracy tymczasowej bez zezwolenia na pracę. Dane te nie zawierają także nielegalnych pracowników.

¹² <https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=765&page=1>

¹³ W 2017 roku Ukraińcy otrzymali 580 tys. po raz pierwszy wydanych zezwoleń na pracę w UE <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/9333446/3-25102018-AP-EN.pdf/3fa5fa53-e076-4a5f-8bb5-a8075f639167>

Do jakich krajów jadą migranci zarobkowi z Ukrainy

Cytowane powyżej badanie Państwowej Służby Statystycznej pokazało, że głównym krajem przeznaczenia dla ukraińskich migrantów zarobkowych stała się Polska (38,9%), podczas gdy do Rosji w latach 2015-2017 wyjechało jedynie 26,3% migrantów zarobkowych (wcześniej 43,2%). Jednak, warto wziąć pod uwagę, że badanie z 2017 roku nie było prowadzone na Krymie i okupowanych terytoriach Donbasu, co także mogło wpłynąć na zmniejszenie udziału migracji do Rosji. Wysoki jest także udział migrantów, którzy wyjeżdżali do Włoch, Czech, Węgier, Portugalii.

Według danych Eurostatu, w 2017 roku najwięcej pierwszych zezwoleń na pobyt (suma zezwoleń w celu podjęcia pracy+edukacji+z powodów rodzinnych) Ukraińcy otrzymali w Polsce (585,4 tysiące), Czech (18,9 tys.), Węgier (7,8 tys.), a także we Włoszech, Niemczech, Słowacji, Hiszpanii. Wśród zbadanych Ukraińców, którzy planują wyjechać, liderami kierunków migracyjnych jest Polska, Czechy i Niemcy. Do pierwszej dziesiątki trafiły także Węgry¹⁴.

Z jakich regionów i miejscowości najczęściej wyjeżdżają

Tradycyjnie z migracją zarobkową kojarzy się zachodnią część Ukrainy. Według badań Państwowej Służby Statystycznej, w 2017 roku 69% migrantów zarobkowych pochodziła z zachodu kraju, jednak, w porównaniu z badaniem z 2012 roku, dosyć zauważalny jest wzrost części migrantów z centrum i południa Ukrainy (po 9%). Prawie po równo było migrantów z miast i wiejskich miejscowości. Badanie Służby analizowało także skład płciowy o wiekowi ukraińskich migrantów zarobkowych, średni czas przebywania za granicą, migracyjne zamiary oraz inne kwestie¹⁵.

Efekty migracji zarobkowej

W badaniu Centrum Ekonomicznej Strategii efekty migracji zarobkowej podzielono według kryterium sfery wpływu na ekonomiczne, społeczne i związane z kapitałem ludzkim.

Tabela 2. Przykłady efektów migracji zarobkowej¹⁶

<i>Sfera wpływu</i>	<i>Pozytywne efekty</i>	<i>Negatywne</i>
Gospodarka	Przekazy pieniężne Inwestycje Spadek bezrobocia	Obciążenie systemu opieki społecznej Braki na rynku pracy
Kapitał ludzki	Zdobycie nowej wiedzy i doświadczeń Motywacja do podnoszenia kwalifikacji dla tych kto pozostał	Utrata kapitału ludzkiego
Spoleczna	Polepszenie dobrobytu	Zmiany w rodzinach („eurosieroty” itp.)

¹⁴ <https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=765&page=1>

¹⁵ Zewnętrzna emigracja zarobkowa mieszkańców (na podstawie wyników badań modułowych na próbie losowej) http://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2017/bl/12/bl_ztm_2017.zip

¹⁶ Pełna tabela – CES, Ilu Ukraińców wyjechało za granicę i co z tym zrobić, str. 6 <https://ces.org.ua/wp-content/uploads/2018/04/Migration-note.pdf>

1.2. Emigracja zarobkowa i migranci zarobkowi w ukraińskich mediach

Mity, stereotypy, rozbieżności

Nieprawdziwe albo zniekształcone postrzeganie dotyczy głównie trzech rzeczy:

- liczby migrantów zarobkowych;
- typu migracji, np.: informacja o diasporze podawana jest jako informacja o imigrantach zarobkowych;
- terminów, za jakie podawane są dane. informacje o wyjazdach w dłuższym okresie podaje się jako informacje o krótszym, na przykład dane o wyjazdach z Ukrainy za ostatnie 27 lat podaje się jako dane o wyjazdach po 2014 roku;

Typową pomyłką jest używanie terminów i synonimów, które wypaczają odbieraną informację, np.: w interpretacji wyników badań socjologicznych, gdzie pytano czy „zastanawiałaś się nad wyjazdem” albo czy „chciałbyś wyjechać dla oznaczenia tymczasowej emigracji zarobkowej używa się terminów „wyjechali” albo „gotowi wyjechać”.

W retoryce politycznej jest kilka podejść do migracji ekonomicznej. Politycy prorosyjscy, albo przedstawiciele poprzedniej władzy, którzy opuścili kraj po Rewolucji Godności, często podnoszą problem migracji zarobkowej, aby pokazać negatywne skutki działań obecnej władzy. Analogicznie, dla krytyki władzy, migrację zarobkową wykorzystuje opozycja. Jeszcze jednym typem manipulacji charakterystycznym dla prowadzących rosyjskich/prorosyjskich mediów jest przesada w złych i poniżających warunkach pracy ukraińskich migrantów (cała imigracja pokazywana jest jako niskowyzkwalifikowana, wskazuje się na „poniżające” i „brudne” typy pracy, na przykład „mycie toalet”¹⁷).

Przykłady manipulacji i przeinaczeń

Twierdzenia budzące wątpliwość: *Minister polityki społecznej Andrij Rewa oświadczył, że za granicą stale pracuje 3,2 mln Ukraińców, a 9 – stanowi sezonową migrację zarobkową, gdy następnie jeden z tytułów poinformował, że za granicą pracuje do 12 mln Ukraińców*¹⁸.

Fakt: Liczba obywateli Ukrainy zdolnych do podjęcia pracy na dzień 1 stycznia 2018 roku¹⁹, ²⁰, według danych Państwowej Służby Statystycznej (PSS), stanowiło 28,7 mln, a więc jeśli weźmiemy pod uwagę liczbę 9 czy 12 mln to wychodzi, że co trzeci, czy prawie co drugi pracownik jest imigrantem zarobkowym. A to jest skrajnie mało prawdopodobne.

Te dane przeczą wszystkim zacytowanym powyżej danym PSS, Państwowej Służby Granicznej Ukrainy (PSGU), ekspertom i opiniom badaczy migracji zarobkowej. Ważnym

¹⁷ <https://www.obozrevatel.com/ukr/politics/43289-soratrik-yanukovicha-zayaviv-scho-ukraintsi-potribni-es-tilki-schob-miti-unitazi.htm>

¹⁸ <https://www.depo.ua/ukr/life/na-zarobitki-yizdit-9-mln-ukrayinciv-reva-20181222890315>

¹⁹ http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2018/zb/07/zb_rpnu2018xl.pdf

²⁰ http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2018/zb/07/zb_rpnu2018xl.pdf

jest także, że minister nie przywołuje w jakim okresie czasu, 9 mln osób stanowiło „sezonową imigrację zarobkową”.

Twierdzenia budzące wątpliwość: *Minister spraw zagranicznych Pawło Klimkin oświadczył, że w ciągu roku Ukrainę opuściło 1 mln osób, a co miesiąc wyjeżdża 100 tys. osób*²¹

Fakt: nie precyzuje się tu co oznacza „wyjeżdża” – czy są to migranci zarobkowi, którzy planują wrócić, studenci, czy ci, którzy wyjeżdżają na stałe. Do tego termin „opuścili” semantycznie interpretuje się jako bezpowrotny wyjazd. Tak samo, minister nie wskazuje źródeł danych. Należy zauważyć, że w tym samym czasie, według danych Państwowej Służby Granicznej Ukrainy, „wyjazd netto” w latach 2002-2018 stanowił 6,5 mln osób, z czego w roku 2018 – 200 tys. osób.

Nieprawdziwe twierdzenie: *Od 2014 roku Ukrainę opuściło 8 mln osób, pisze mało znane rosyjskojęzyczne medium, które odwołuje się do wpisu na Facebooku byłego premiera Mykoły Azarowa, który powołuje się na znane badanie Expat Insider*²².

Fakt: To stwierdzenie zawiera w sobie kilka typów manipulacji. Wpisania w tytule wzmianka o 2014 roku została wymyślona przez autorów, nie było tego w cytowanym poście Azarowa. To klasyczna manipulacja ramami czasowymi, ale nie jedyna. Cytowany przez Azarowa Expat Insider, to znany projekt organizacji Inter Nations, która zajmuje się badaniem imigracji i warunków migracji w świecie. Faktycznie, w 2015 roku opublikowała wyniki badania „Ukrajinci za granicą”²³ na temat imigracji ukraińskiej. Jednakże, jak napisała w odpowiedzi na pytanie „Europy bez barier”, organizacja ta nigdy nie zajmowała się badaniami ilościowymi, i dane o liczbie imigrantów w poszczególnych krajach nie należą do nich. Nieprawdziwa informacja o 8 mln emigrantów z odwołaniem do Expat Insider pojawiła się w ukraińskich mass mediach w listopadzie 2017 roku i została przedrukowana przez wiele tytułów, z powołaniem się na prestiżową agencję Interfax-Ukraina²⁴.

Nieprawdziwe twierdzenie: *Ukraina ma pozytywne saldo migracji. W ciągu ostatnich lat do Ukrainy wjeżdża 11-14 tys. migrantów więcej niż wyjeżdża*²⁵

Fakt: Oficjalne dane PSS o pozytywnym saldzie imigracji oparte są na danych o miejscu zameldowania w rejestrach lokalnych. Niemniej jednak, wielu mieszkańców Ukrainy wyjeżdża za granicę bez zmiany miejsca zameldowania. W tym samym czasie cudzoziemcy, którzy przyjeżdżają do Ukrainy na studia czy do pracy, mają obowiązek zameldować się i otrzymać zgodę na pobyt, dlatego przywołane saldo migracji absolutnie nie odzwierciedla realnego stanu rzeczy. Jednocześnie, do 2010 „wjazd netto” cudzoziemców znacząco przewyższał wyjazd obywateli Ukrainy.

I jeszcze jedno twierdzenie, które nie jest nieprawdziwe albo przeinaczone, ale warte przywołania w tym rozdziale, gdyż jest częścią dyskursu o przesadzonej skali migracji zarobkowej.

²¹ <https://www.radiosvoboda.org/a/news-klimkin-ukraintsi-vyizhdzhaut-za-kordon/29469840.html>

²² <http://infocenter-odessa.com/index.php?newsid=50686>

²³ <https://www.internations.org/expat-insider/2015/ukrainians-abroad>

²⁴ <https://www.eurointegration.com.ua/rus/news/2017/11/30/7074407/>

²⁵ https://zn.ua/UKRAINE/saldo-migracii-v-ukraine-polozhitelnoe-ekspert-311184_.html

„**Krwotok**” – autorska metafora Julii Mostowej i Serhija Rachmanina („Zerkało tyżnia”), która po publikacji artykułu o tym samym tytule²⁶ w styczniu 2018 roku, stała się przyczynkiem do publicystycznych dyskusji i miała duży oddźwięk. Potwierdziło to badanie „na gorąco” - artykuł był publikowany ponad 400 razy w ciągu trzech dni, a jego wybrane wątki – miały milion odbiorców.. Pomimo poważnego elementu analitycznego (artykuł był oparty na danych sondażu przeprowadzonego specjalnie na potrzeby artykułu), tekst był krytykowany za niepoprawne wykorzystanie danych i ich przygotowanie pod wcześniej wymyśloną tezę, nadmierną sugestywność (zagęszczenie barw), a mediach, które go cytowały – za otwarte przeinaczanie danych i akcentie położonym na negatywnych aspektach wyłącznie dla osiągnięcia „clickbaitu” (1²⁷, 2²⁸).

Zarówno w tytułach i tekstach mediów online, jak i w politycznej retoryce aktywnie wykorzystuje się wiele popularnych sztampowych określeń na temat migracji zarobkowej, które mają głównie zabarwienie negatywne: „**odpływ mózgow**”, „**odpływ siły roboczej**”, „**głód kadrowy**”, „**odpływ rąk do pracy**”²⁹.

Imigracja zarobkowa – czego brakuje w mediach

Pomimo tego, że w ukraińskich mediach jest wiele ocennej retoryki i tekstów analitycznych na temat skali migracji zarobkowej, zarówno dobrych jakościowo jak i nieprawdziwych czy zmanipulowanych, wiele innych ważnych tematów jest niedoreprezentowanych w mediach³⁰.

Na przykład, praktycznie nieobecne są teksty analityczne na temat zawartych przez Ukrainę traktatów i umów międzynarodowych dotyczących pracy i zabezpieczenia społecznego (wynagrodzenie, gwarancje socjalne, staż pracy, emerytury)..

Dość mało mówi się w mediach na temat **legalnego zatrudnienia i jego zasad, prawach pracowników najemnych** w innych państwach. Najczęściej rozpowszechnianiem takich informacji zajmują się organizacje pozarządowe, które działają na rzecz zapobiegania handlowi ludźmi oraz zatrudnienia³¹. Jednakże w mediach brakuje jasnej informacji na te tematy, szczególnie w odniesieniu do Węgier, Czech, Słowacji.

W Ukrainie od trzech lat obowiązuje **Ustawa o zagranicznej migracji zarobkowej**, a od dwóch lat **Plan działań w sprawie zabezpieczenia reintegracji ze społeczeństwem migrantów zarobkowych i członków ich rodzin**³². Proponują one szereg działań w sprawie uregulowania procesów migracji zarobkowej, szczególnie w sprawie gromadzenia danych (przypomnijmy, nikt nie wie ile dokładnie mamy migrantów); mechanizmów informowania migrantów zarobkowych o możliwościach zatrudnienia oraz ich prawach; reintegracji migrantów zarobkowych, którzy powrócili do kraju. Monitoring wykonania tego prawa ma duży potencjał informacyjny, zarówno na poziomie lokalnym, jak i centralnym. Na

²⁶ https://dt.ua/internal/krovotecha-chomu-ukrayinci-pokidayut-svoyu-krayinu-267394_.html

²⁷ <https://voxukraine.org/uk/krovotecha-diagnoz-bez-analizu-retsenziya-sotsiologa-na-rezonansnu-stattyu-dzerkala-tizhnya/>

²⁸ <http://noksfishes.info/landing/mediaresponsibility.html>

²⁹ <http://jrn1.nau.edu.ua/index.php/go/article/view/13294/18435>

³⁰ Ocena stopnia reprezentacji tego czy innego tematu jest subiektywna, dlatego że na potrzeby tego badania nie było możliwości przeprowadzenia badań ilościowych

³¹ https://europewb.org.ua/wp-content/uploads/2017/05/EwB_Brochure4_2017-1.pdf

³² <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/249919575>

przykład w 2017 roku „Europa bez barier” zwracała się z pytaniem w sprawie wykonania przepisów tej ustawy do organów administracji obwodowej i rejonowej 6 obwodów Ukrainy Zachodniej i Południowej. Dowiedzieliśmy się, że w żadnym z nich miejscowe władze nie przeprowadzały działań z reintegracji³³.

Ekonomiczne i społeczne efekty zewnętrznej migracji zarobkowej są znacznie większe niż pieniężne przekazy, "odpływ mózgow" i "krwotok", jednak wiele z nich nie trafia w pole zainteresowania dziennikarzy, przy czym chodzi tu o zarówno pozytywne, jak i negatywne efekty (patrz powyżej - rozdział *Efekty migracji zarobkowej*).

W ukraińskiej przestrzeni informacyjnej praktycznie nie ma przykładów i analiz **polityk minimalizacji negatywnych efektów migracji zarobkowej i rozwoju pozytywnych**. Szereg ciekawych rekomendacji dotyczących ekonomicznych i organizacyjnych mechanizmów reintegracji migrantów można znaleźć we wspomnianym artykule "Krwotok" oraz badań Centrum Ekonomiczne Strategii.

Inny wymiar to opisywanie w mediach migracji zarobkowej nie jako zjawiska, a **osobistych historii**. W tym przypadku, są zarówno historie negatywne, które odnoszą się do ofiar handlu ludźmi, złych warunków pracy miigrantów zarobkowych³⁴, jak i pozytywne lub neutralne, które mają na celu przeciwdziałać stereotypom, na przykład - projekt fotograficzny o ukraińskich migrantach w Polsce, który wychodzi poza standardowe przedstawianie ich jako "budowlańców" i "sprzątaczk"³⁵. Jednak często negatywne historie jedynie konstatują fakt oszustwa czy eksploatacji, nie ukazując przyczyn i sposobów zapobiegania takim sytuacjom, a pozytywne ograniczają się do przykładów ludzi, którzy odnieśli sukces w obcym kraju, a rzadziej opowiadają, na przykład, o migrancie - inwestorze, który zarobił pieniądze, powrócił do domu i otworzył własny biznes.

Wypełnienie tych luk mogłoby sprzyjać budowie w społeczeństwie, opartego na faktach, poczucia zrozumienia i podejścia do zjawiska migracji zarobkowej, w celu minimalizacji jej negatywnych efektów oraz sprzyjania pozytywnym.

Jak na razie, **głównym problemem w procesie ukazywania migracji zarobkowej z Ukrainy** jest kwestia oceny, zarówno w ujęciu jakościowym (pozytywna czy negatywna), jak i ilościowo - jakościowym (ilu obywateli Ukrainy jest migrantami zarobkowymi, w jakich krajach pracują, ile czasu tam spędzają, ile zarabiają, jaki jest ich podział ze względu na wiek, wykształcenie i płeć, itd.). W sytuacji, gdy kwestie te są niejednoznaczne i w obliczu braku danych, aby unikać szerzenia nieprawdziwej informacji, rzetelne i sprawdzone ukazywanie migracji zarobkowej powinno opierać się **na pracy z wiarygodnymi źródłami i szczegółowym sprawdzaniu każdych publicznych wypowiedzi na ten temat**, a także **intensywnym poszukiwaniu nowych tematów i sposobów podejścia do nich**, co pozwoli na odejście od uformowanych już schematów.

Pavlo Kravchuk, „Europa bez barier”, Ukraina

³³ Europa bez barier. Audyt reform w regionach <https://europewb.org.ua/wp-content/uploads/2017/11/Zvit-ostatochnyj.pdf>

³⁴ <https://ukr.segodnya.ua/ukraine/na-zarabotki-v-rabstvo-polsha-odin-iz-liderov-evropy-po-torgovle-lyudmi-1157289.html>

³⁵ <https://birdinflight.com/ru/vdohnovenie/fotoproect/20180710-ukrainians-in-poland.html>

2. MITY I STEREOTYPY DOTYCZĄCE UKRAIŃSKIEJ MIGRACJI ZAROBKOWEJ W POLSCE

2.1. Przegląd kontekstu politycznego i społecznego

Migracja Ukraińców do Polski rozpoczęła się po rozpadzie Związku Radzieckiego i nasiliła od 2014 roku wraz z okupacją Krymu i początkiem rosyjsko – ukraińskiej wojny na Donbasie, które doprowadziły do kryzysu gospodarczego w Ukrainie. Doprowadziło to do wzrostu wśród Ukraińców popytu na lepiej opłacane miejsca pracy, który zbiegł się ze stosunkowo łatwym dostępem do polskiego rynku pracy dla pracowników tymczasowych, popytem na pracowników wśród polskich pracodawców i bliskością granicy. Ukraińcy stali się główną grupą migrantów w Polsce. Większość z nich to tymczasowi migranci ekonomiczni, którzy znaleźli pracę za pośrednictwem agencji pracy tymczasowej (TWA), nieoficjalnych pośredników lub bezpośrednio. Podstawowe sektory, w których pracują obywatele Ukrainy to: produkcja, budownictwo, gospodarstwa rolne, usługi. Jednocześnie, przez cały czas wzrasta liczba wysokokwalifikowanych pracowników, którzy są zatrudnieni w różnorodnych sferach gospodarki, szczególnie w branży IT, nauce i oświacie, logistyce, medycynie, a także biznesie³⁶. Zwiększyła się także w Polsce liczba ukraińskich studentów oraz absolwentów.

W Polsce doszło do kilku ważnych zmian odnośnie polityki migracyjnej oraz stosunku politycznych liderów do migrantów. W 2015 roku w Polsce odbyły się wybory prezydenta, które zbiegły się w czasie z kryzysem migracyjnym w Unii Europejskiej spowodowanym wojną w Syrii. W trakcie kampanii przedwyborczej partia Prawo i Sprawiedliwość wykorzystywała antymigrancką retorykę, tworząc negatywne emocje ogólnie wokół uchodźców oraz migrantów. Po przyjściu do władzy, to ugrupowanie kontynuuje retorykę skierowaną przeciwko uchodźcom, wykorzystując ukraińskich migrantów jako wytłumaczenie braku zgody na przyjęcie uchodźców z innych krajów na podstawie wyznaczonych dla Polski kwot. Polscy politycy twierdzą, że Polska przyjęła od 1 do 2 milionów ukraińskich uchodźców³⁷ i dlatego nie może przyjąć uchodźców z Syrii. Ponadto, władze unieważniły dokument „Polska Polityka Migracyjna”³⁸, oświadczając, iż istnieje potrzeba nowej polityki, która odpowiadałaby wyzwaniom czasu. Zdaniem przedstawicieli władz, ta polityka jest obecnie w stadium opracowania, ale kiedy zostanie przedstawiona – nie wiadomo. Rząd zatrzymał także przekazywanie funduszy unijnych dla organizacji pozarządowych na integrację migrantów³⁹. Przekazano je przeważnie w gestię przedstawicieli rządu w terenie, czyli wojewodów. Do współpracy przy implementacji przedsięwzięć integracyjnych zaproszono znikomą liczbę organizacji.

---

³⁶ Iza Chmielewska, Grzegorz Dobroczyk, Adam Panuciak, Obywatele Ukrainy pracujący w Polsce – raport z badania. Warsaw 2017. https://www.nbp.pl/aktualnosci/wiadomosci_2018/obywatele-Ukrainy-pracujacy-w-Polsce-raport.pdf

³⁷ <http://wiadomosci.gazeta.pl/wiadomosci/1,114871,19504967,milion-uchodzcow-z-ukrainy-liczby-mowia-zupelnie-co-innego.html>

³⁸ <https://www.tvn24.pl/wiadomosci-z-kraju,3/blaszczak-rzad-uniewaznil-dokument-w-sprawie-polityki-migracyjnej,725200.html>

³⁹ Witold Klaus, Ewa Ostaszewska-Żuk, Marta Szczepanik, Jak wstrzymanie FAMI wpłynęło na organizacje wspierające cudzoziemców? Warsaw 2017. https://interwencjaprawna.pl/wp-content/uploads/2017/09/raport_po-FAMI_net.pdf

Retoryka odnośnie ukraińskiej migracji zależy od tego, jaki szczebel władzy lub które ministerstwo reprezentują politycy. Ogólnie mówiąc – jest ona rozdwojona. Z jednej strony, politycy twierdzą, że Polska przyjęła 1-2 miliony ukraińskich uchodźców (lub, w późniejszej wersji, ukraińskich migrantów ekonomicznych), a z drugiej strony, urzędnicy z ministerstw, którzy zajmują się rynkiem pracy, rozwojem i gospodarką, stwierdzają, że Polska potrzebuje na rynku pracy jeszcze więcej ukraińskich migrantów. Ponadto, istnieje konieczność sprowadzania pracowników nie tylko z Ukrainy, ale także z Indii, Bangladeszu oraz innych azjatyckich krajów. Można konstatować, iż nie zważając na antymigrancką retorykę politycznych liderów, a nawet zwolnienie Pawła Chorażego⁴⁰, wiceministra z Ministerstwa Inwestycji i Rozwoju, za stwierdzenie, że potrzebni są także migranci z azjatyckich państw, Polska przyjmuje migrantów z Azji. Polska ma najbardziej otwarty dostęp do rynku pracy w UE, szczególnie dla pracy tymczasowej dla obywateli państw Partnerstwa Wschodniego, a Ukraińcy są podstawową grupą, która wykorzystuje tę możliwość do podjęcia pracy w Polsce oraz dostępu do UE.

Szczególną kwestią w kontekście stosunku w Polsce do Ukrainy oraz Ukraińców jest fakt, że rządząca partia wprowadziła problematykę pamięci historycznej, dotyczącej polsko – ukraińskiego konfliktu podczas II Wojny Światowej, do współczesnej polityki. Polscy politycy twierdzą także, że napięcie między dwoma krajami jest wywołane nadmiernym nacjonalizmem we współczesnej Ukrainie. Na przykład, minister spraw zagranicznych Witold Waszczykowski, podobnie jak i inni politycy, twierdził, że „Ukraina nie wejdzie do Europy z Banderą”⁴¹.

Takie wypowiedzi powodują spadek poziomu sympatii Polaków do obywateli innych państw w Polsce. Rozpowszechniają je także media i podtrzymują prawicowe, nacjonalistyczne ruchy, propagując antymigranckie i antyukraińskie hasła. Poziom sympatii do Ukraińców, w porównaniu z rokiem 2013, zmniejszył się o 20%⁴². Statystyka Policji oraz badania wskazują na wzrost mowy nienawiści oraz przestępstw na tle nienawiści przeciwko osobom innej narodowości, religii lub koloru skóry⁴³.

2.2. Mity o emigracji zarobkowej z Ukrainy w Polsce

Polska przyjmuje ukraińskich uchodźców

Stwierdzenie nieprawdziwe: 19 stycznia 2019 roku, podczas debaty w Europejskim Parlamencie odnośnie sytuacji w Polsce, premier polskiego rządu Beata Szydło oświadczyła: „gdy mówimy o migracji i imigrantach, Polska przyjęła około miliona uchodźców z Ukrainy”⁴⁴. 4 lipca 2018 roku kolejny premier Mateusz Morawiecki także w

⁴⁰ <http://wyborcza.pl/7,75398,23921340,dymisja-wiceministra-inwestycji-i-rozwoju-bo-uznal-imigracje.html>

⁴¹ <https://wpolityce.pl/polityka/347083-waszczykowski-dla-wsieci-o-stosunkach-polsko-ukrainskich-nasz-przekaz-jest-bardzo-jasny-z-bandera-do-europy-nie-wejdziecie>

⁴² Jacek Kucharczyk, Agnieszka Łada, Polacy a inni Europejczycy. Dystans społeczny na przykładzie Francuzów, Niemców, Ukraińców i Włochów. Warsaw 2018. P. 18. https://www.isp.org.pl/uploads/download/polacy-a-inni-europejczycy_pl_1554980960.pdf

⁴³ <http://statystyka.policja.pl/st/kodeks-karny/przestepstwa-przeciwko-13/63613,Publiczne-propagowanie-faszyzmu-nawolywanie-do-nienawisci-art-256.pdf>

⁴⁴ <http://wiadomosci.gazeta.pl/wiadomosci/1,114871,19504967,milion-uchodzcow-z-ukrainy-liczby-mowia-zupelnie-co-innego.html>

Europarlamencie oświadczył: „Polska stała się nowym domem dla półtora miliona obywateli, w większości z Ukrainy. Nie są oni zarejestrowani jako uchodźcy, bo nasze procedury umożliwiają im uzyskanie pozwoleń na pracę”. Stwierdził więc faktycznie, że ukraińscy migranci w Polsce są uchodźcami. W lutym 2019 roku, w wywiadzie dla francuskiej gazety „Le Figaro”, Morawiecki oświadczył: „Czy powinienem przypomnieć, że przyjęliśmy 1,5 miliona Ukraińców, a 10% z nich przybyło z Donbasu, gdzie toczy się wojna”.

Były także liczne wypowiedzi polskich polityków z rządzącej partii o przyjęciu „ukraińskich uchodźców” lub „migrantów ekonomicznych”, w których liczba wahała się od kilkuset do dwóch milionów, a określenie „migrant” i „uchodźca” nawzajem się mieszały.

Fakt: takie wypowiedzi świadczą o nieprawidłowym wykorzystywaniu terminów „uchodźca”, „migrant”, „przyjęty”. Dane Urzędu do Spraw Cudzoziemców potwierdzają, że w 2015 roku, a więc przed wystąpieniem Beaty Szydło, jedynie 2 Ukraińców otrzymało status uchodźcy, a 47 osób otrzymało ochronę międzynarodową i status pobytu tolerowanego. Tylko tyle, ale nie 1 milion. W okresie od 1 stycznia 2014 do 1 marca 2019 roku Polska udzieliła statusu uchodźcy 107 Ukraińcom, a ochronę międzynarodową i status pobytu tolerowanego przyznała 426 Ukraińcom.

Polscy oficjele wykorzystują wymiennie określenia „uchodźcy” i „migranci”. Beata Szydło oświadczyła, że 1 milion Ukraińców, którzy rzekomo przyjechali do Polski, są „uchodźcami”. Według danych Ministerstwa Spraw Zagranicznych, w 2015 roku polskie konsulaty wydały Ukraińcom 922 240 wiz, wśród nich 456 085 wiz Schengen oraz 466 155 narodowych, a to oznacza, że Ukraińcy przyjeżdżali do Polski z zamiarem podjęcia pracy, nauki, podróży lub łączenia z rodziną, ale nie jako uchodźcy. Kolejne pytania - czy ten 1 milion wiz oznacza w ogóle, że 1 milion Ukraińców przyjechało do Polski i pozostało, czy była to może krótkoterminowa wizyta, czy może pojechali do innych krajów UE? Odnośnie tej kwestii nie ma dostępnych danych, ponieważ ukraińska migracja do Polski ma przede wszystkim charakter krótkoterminowy i wahałowy (cykliczny).

Premierzy twierdzą, że Polska „przyjmowała” ukraińskich migrantów lub uchodźców. Przyjęcie oznacza udzielenie określonego integracyjnego wsparcia, ale w przypadku ukraińskich migrantów (w przypadku oświadczenia Beaty Szydło – „uchodźców”) nie można mówić o udzieleniu im pomocy w integracji. Jedynym wsparciem jest kilka kursów językowych oraz informacja o legalizacji, której udzielają organizacje społeczne, przeważnie w wielkich miastach i z niewystarczającym finansowaniem ze strony państwa. Rząd pozycjonuje ukraińską migrację zarobkową jako pomoc humanitarną, ale w rzeczywistości migranci wypełniają luki na polskim rynku pracy, płacą podatki i wspierają polską ekonomikę, nie otrzymując wsparcia w integracji.

Ludzie umierają przez niewykwalfikowane ukraińskie pielęgniarki

Stwierdzenie nieprawdziwe: 27 maja wicemarszałek Sejmu RP Stanisław Tyszka (Kukiz 15) podczas rozmowy o pielęgniarkach powiedział: „Braki w szpitalach uzupełnia się pracownikami z Ukrainy, często niżej wykwalifikowanymi. Przez to umierają ludzie. Lekarze

nie powiedzą tego wprost. Ja mam obowiązek to powiedzieć⁴⁵.

Fakt: Ministerstwo Ochrony Zdrowia oświadczyło, że nie posiada zarejestrowanych przypadków śmierci na skutek pomyłek medycznych ukraińskich pielęgniarek lub z powodu braku profesjonalizmu. Polskie szpitale zatrudniają jedynie te pielęgniarki z Ukrainy, które mają nieodzowne kwalifikacje, zbliżone do tych, które posiadają pielęgniarki z Polski. Proces zdobycia uprawnień do wykonywania pracy w tym zawodzie jest bardzo skomplikowany, dlatego niewiele ukraińskich pielęgniarek zdecydowało się na kontynuację pracy i takie uprawnienia otrzymały. Naczelna Izba Pielęgniarek i Położnych twierdzi, że stanem na 31 grudnia 2017 roku w Polsce pracowały 82 pielęgniarki i 8 położnych z Ukrainy. Ogólnie, prawo do pracy jako lekarz w Polsce (włącznie ze stażystami) miało 1 142 cudzoziemców, w tym 314 obywateli Ukrainy.

Ukraińscy migranci zarobkowi zabierają pracę Polakom

Stwierdzenie nieprawdziwe: Ukraińscy migranci zarobkowi zabierają miejsca pracy Polakom i przez nich nie rosną w Polsce zarobki. O ile pierwsze stwierdzenie należy do przedstawicieli prawicowego i nacjonalistycznego dyskursu, o tyle drugie pojawia się w mediach, raportach i oświadczeniach ekspertów, którzy zajmują się problematyką rynku pracy.

Fakt: Od 2013 roku poziom bezrobocia w Polsce przez cały czas się zmniejsza. Dane Eurostatu wykazują, że w styczniu 2019 roku wynosił on 3,7%. Jednocześnie, z powodu wzrostu gospodarczego oraz starzenia się społeczeństwa do 2025 roku w Polsce będzie brakować 1,5 mln pracowników⁴⁶. Polska potrzebuje więcej siły roboczej, niż obecnie jest na rynku pracy, włączając w to Polaków, Ukraińców i innych migrantów zarobkowych. Już teraz rozpoczyna się zatrudnianie migrantów zarobkowych z państw azjatyckich. Wypowiedzi o tym, że migranci zabierają pracę nie odpowiadają więc rzeczywistości.

Bardziej skomplikowana jest kwestia związana ze stwierdzeniem „przez migrantów nie rosną płace”. W ciągu ostatnich pięciu lat w Polsce obserwowany jest stopniowy wzrost średniej płacy, jednak eksperci Narodowego Banku Polskiego oraz innych finansowych instytucji twierdzą, że ten wzrost jest spowalniany na skutek napływu ukraińskich migrantów zarobkowych do Polski oraz ich gotowości do pracy za najniższe pieniądze^{47,48}.

Jednak tłumaczenie, że migranci zarobkowi spowalniają wzrost płac jest dużym uproszczeniem. Napływ ukraińskich migrantów jest jedną z transformacji, które w ostatnich latach zaszły na polskim rynku pracy. Aby sprostać konkurencji na europejskim rynku, polskie firmy oferują tanie usługi, szczególnie w sferze transportu i logistyki. Firmy te poszukują tanich pracowników, którzy zgadzają się na pracę opartą o prekariat (niestabilną i bez gwarancji), na niskie płace i wydłużanie czasu pracy. Pracownicy - migranci chcą zarobić maksymalnie dużo w krótkim czasie obowiązywania zezwoleń i dlatego przyjmują takie propozycje pracy. Jednak w ostatnich pięciu latach można zauważyć inną zmianę,

⁴⁵ <https://www.tvn24.pl/wiadomosci-z-kraju,3/tyszka-o-ukrainskich-pielegniarkach-ministerstwo-zdrowia-odpowiada,843302.html>

⁴⁶ Report of PwC. <https://www.pwc.pl/pl/media/2019/2019-01-22-luka-rynek-pracy-2025-pwc.html>

⁴⁷ <https://www.money.pl/gospodarka/wiadomosci/arttykul/zarobki-wynagrodzenia-zatrudnienie-dane-gus,217,0,2411225.html>

⁴⁸ https://www.nbp.pl/polityka_pieniezna/dokumenty/raport_o_inflacji/raport_listopad_2018.pdf

która wpływa na rynek pracy – wzrost liczby agencji pracy tymczasowej (TWA). Zwiększają swą obecność na rynku pracy w Polsce, a na skutek tego można mówić o instytucjonalizacji tymczasowego zatrudnienia zarówno Polaków, jak i migrantów. Większość pracujących w Polsce Ukraińców korzysta z usług takich agencji.

Stanem na 20 marca 2019 roku, w Polsce działają 3 043 agencje tymczasowego zatrudnienia. Delegują one pracowników do polskich i zagranicznych firm. Ich cel – zarobić jak najwięcej, udzielając taniej siły roboczej. Nie są skłonne do zapłaty powyżej minimalnej pensji i przez cały czas chcą minimalizować wydatki na pracę. Na przykład, aby nie płacić więcej za pracę w dni wolne, takie firmy wynajmują pracowników weekendowych, którzy pracują jedynie w dni wolne i otrzymują minimalne wynagrodzenie. Na skutek tego, migranci zarobkowi pracują w nisko opłacanych miejscach pracy, ale nie mają wypracowanych mechanizmów oraz zbiorowego przedstawicielstwa do prowadzenia negocjacji dotyczących wynagrodzenia. Związki zawodowe dopiero od niedawna zaczęły zajmować się prawami migrantów zarobkowych. Można więc stwierdzić, że migranci wpływają na mechanizmy spowolnienia wzrostu wynagrodzeń jako przedmioty, ale to nie oni są sprawcami takiego zjawiska. Z drugiej strony, Narodowy Bank Polski prognozuje w najbliższych dwóch latach wzrost wynagrodzeń, pomimo wzrostu liczby ukraińskich pracowników na rynku pracy.

2.3. Podstawowe dane o ukraińskiej migracji zarobkowej do Polski

Dokładna liczba obywateli Ukrainy, którzy legalnie mieszkają w Polsce nie jest znana, z powodu tymczasowości oraz wahadłowego charakteru tej migracji. Ukraińcy często łączą różne rodzaje zezwoleń na pobyt z bezwizowym reżimem, więc jedna osoba może pojawiać się w statystykach różnych instytucji.

179 154 Ukraińców otrzymało zezwolenie na pobyt w Polsce w 2018 roku. Większość tymczasowych zezwoleń, wydanych w 2017 roku i 2018 są związane z pracą (77% i odpowiednio 73%)⁴⁹.

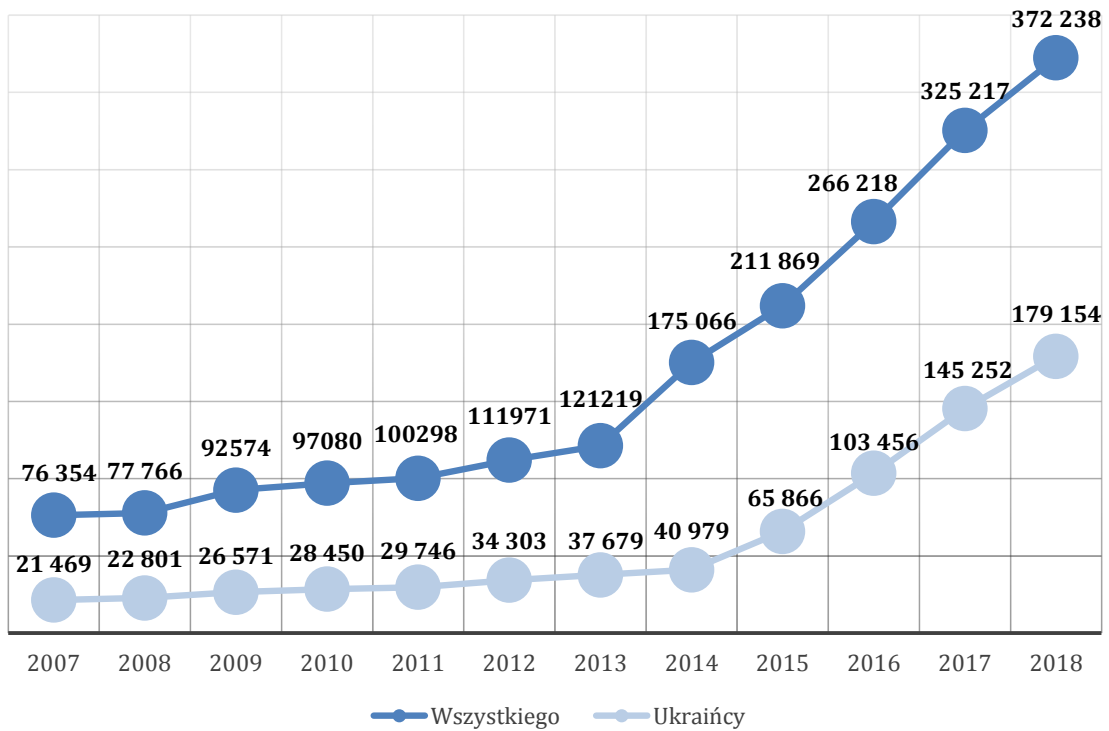
Polska udziela stosunkowo łatwego dostępu do rynku pracy dla tymczasowych migrantów zarobkowych. Większość z nich to Ukraińcy, którzy do otrzymania wizy pracowniczej muszą otrzymać od pracodawcy *Oświadczenie o powierzeniu pracy cudzoziemcowi* (w latach 2007-2017 było to *Oświadczenie o zamiarze powierzenia pracy cudzoziemcowi*). Po otrzymaniu wizy daje ona prawo do pracy przez 6 miesięcy. Oświadczenie jest ważne 12 miesięcy.

Wizy pracownicze i wizy Schengen w polskich konsulatach w Ukrainie

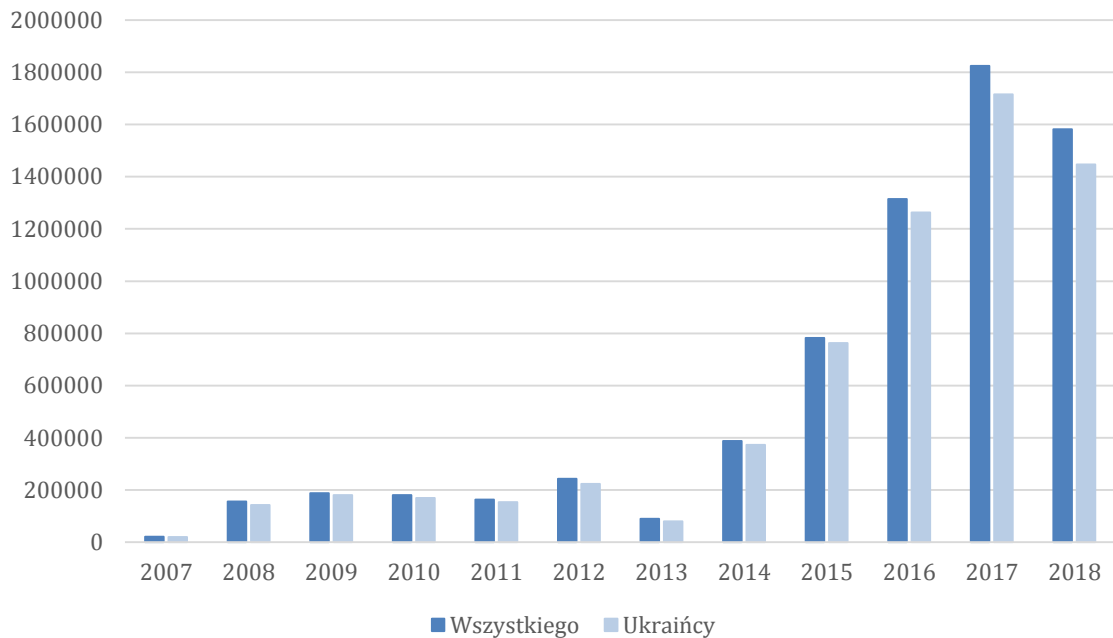
W 2017 roku obywatele Ukrainy otrzymali 1,15 mln wiz, w porównaniu do 1,36 mln w 2016 roku. W 2018 liczba wiz dla obywateli Ukrainy zmalała do 876 064. Spadek można tłumaczyć wprowadzeniem 11 czerwca 2017 roku bezwizowego reżimu.

⁴⁹ Źródło : Urząd do Spraw Cudzoziemców

Wykres 1. Liczba Ukraińców, którzy posiadali zezwolenie na pobyt w Polsce w latach 2007-2018

Wykres 2. Statystyka oświadczeń wydanych obywatelom Ukrainy w latach 2007-2018⁵⁰

⁵⁰ Źródło – Ministerstwom Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

Obywatelstwo

Do 2012 roku prawo do nadawania obywatelstwa należało do Prezydenta RP, a jego decyzji nie można było zaskarżyć. W 2012 roku przedstawiciel rządu w regionie, czyli wojewoda, otrzymał prawo wydawania decyzji o obywatelstwie. Poniżej przedstawiono statystykę naturalizacji w Polsce w latach 2009 – 2012 (decyzje Prezydenta) i 2013-2017 (decyzje podjęte przez Prezydenta, wojewodów oraz Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji)⁵¹.

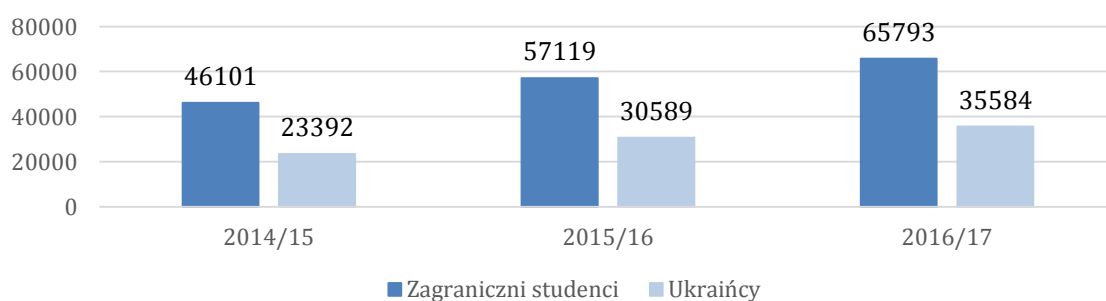
Tabela 3. Naturalizacja w Polsce

Kraj pochodzenia	2009	2010	2011	2012	2013*	2014*	2015*	2016*	2017*
Wszystkiego	2,503	2,926	3,445	3,792	4,782	4,939	4,435	4,569	4,585
Ukraina	877	992	1,086	1,196	1,667	1,918	2,012	2,096	2,410

Liczba ukraińskich studentów

Liczba ukraińskich studentów w Polsce cały czas rośnie, szczególnie po 2014 roku. Badanie dotyczące zagranicznych studentów w Polsce, w tym także Ukraińców, oraz absolwentów polskich uczelni, wykazują, że Ukraińcy przeważnie planują zostać w Polsce lub innych krajach Unii, a jedynie ich niewielka liczba zamierza powrócić do Ukrainy⁵².

Wykres 3. Ukraińscy studenci w Polsce⁵³

⁵¹ Źródło: Polska/Główny Urząd Statystyczny, Rocznik Demograficzny 2017 [2017 rocznik demograficzny], s. 454

⁵² Dokładniej: „Migranci o wysokich kwalifikacjach na polskim rynku pracy. Raport z badań 2014-2015” pod redakcją Joanny Koniecznej – Sałamatyn. Warszawa 2015; Ukraińscy studenci w Polsce: polityka integracji, motywacja i plany studentów, CEDOS, Kijów 2018

⁵³ Źródło: Study in Poland

Segmenty rynku pracy, w których obywatele Ukrainy są najbardziej zaangażowani

Ukraińscy tymczasowi migranci otrzymywali oświadczenie o powierzeniu pracy w następujących branżach: 1) przemysł; 2) budownictwo; 3) „usługi administracyjne oraz wspieranie działalności” (oznacza to, że pracownicy są zatrudnieni przez agencję pracy tymczasowej i pracują w różnych sektorach); 4) transport i logistyka.

Struktura wiekowa i płciowa ukraińskich migrantów w 2018 roku

Grupy wiekowe obywateli Ukrainy, którzy otrzymali takie oświadczenia: 1) 25-34 lata 2) 35-44 lata 3) do 24 lat 4) 45-54 lata. Kobiety stanowią 1/3 wszystkich ukraińskich migrantów, którzy otrzymali w 2018 roku oświadczenia.

Stosunek do migracji zarobkowej z Ukrainy (dane badań socjologicznych)

W Polsce prowadzone są regularne badania dotyczące stosunku Polaków do innych narodów, w tym także do Ukraińców. Prowadzi je kilka instytucji. Instytut Spraw Publicznych w swych badaniach wskazywał na wzrost pozytywnych nastrojów odnośnie Ukraińców od 2000 do 2013 roku. Ale ich ostatnie badania pokazują, że w porównaniu z 2013 rokiem poziom sympatii zmniejszył się o 20%. Takie zmiany można tłumaczyć polityką historyczną, którą rządzące Prawo i Sprawiedliwość realizuje odnośnie Ukrainy od momentu przyjscia w 2015 roku do władzy. W wyniku tego relacje polityczne między Polską i Ukrainą skomplikowały się, a w stosunku do Ukraińców nasiliły się stare lub wyrosły nowe stereotypy, na przykład „Ukraińcy zabierają Polakom pracę”⁵⁴.

Średnie wynagrodzenie migranta zarobkowego / średnie wynagrodzenie w segmentach rynku pracy, w których najczęściej pracują obywatele Ukrainy

Kwestia wynagrodzeń ukraińskich migrantów wywołuje sprzeczności i ulega spekulacjom. Badania agencji pracy tymczasowej Personnel Service, wykazują, że w drugiej połowie 2018 roku 30,4% Ukraińców zarabiał miesięcznie 2 501-3 000 złotych netto; 29,7% 3 001-3 500 złotych; 19,7% - 1 551 – 2 500 zł; 15,5% - więcej niż 3 501 zł i 4,7% mniej niż 1 550 złotych. Średnie wynagrodzenie w Polsce w 2018 roku to 4 864 zł brutto, czyli około 3 500 zł netto miesięcznie. Z badań wynika więc, że 30% Ukraińców pracujących dla agencji pracy tymczasowej osiągało średnie wynagrodzenie. Ale większość ukraińskich migrantów pracuje na zasadach prawa cywilnego, a nie Kodeksu Pracy, jest to więc praca na umowę cywilno – prawną, samozatrudnienie oraz praca przez agencje.

Większości ukraińskich pracownikom płaci się za godzinę lub za liczbę wytworzonych dóbr. Aby otrzymać takie wynagrodzenie, jakie otrzymują Polacy, Ukraińcy muszą pracować po 10-12 godzin na dobę i 6 dni w tygodniu. Polscy obywatele najczęściej nie są zatrudniani przez agencje, lecz na podstawie pełnego zatrudnienia, które reguluje Kodeks Pracy.

⁵⁴ <https://www.isp.org.pl/pl/publikacje/polacy-a-inni-europejczycy>

Pracują 40 godzin tygodniowo za to samo wynagrodzenie⁵⁵.

Liczba Ukraińców określona przy pomocy smartfonów

Kompania Selectiv, która specjalizuje się w badaniu praktyk korzystania ze smartfonów, ujawniła, że w styczniu 2019 roku w Polsce było 1 270 398 Ukraińców, co stanowi 3,5% ogólnej liczby ludności. Należy jednak wziąć pod uwagę, że ta metoda badania ma pewne ograniczenia⁵⁶.

Myroslava Keryk, Fundacja “Nasz Wybor”, Polska

---

⁵⁵ Więcej o tym w raporcie Narodowego Banku Polskiego, oraz Iza Chmielewska, Grzegorz Dobroczyk, Adam Panuciak, Obywatele Ukrainy pracujący w Polsce – raport z badania Warsaw 2017

https://www.nbp.pl/aktualnosci/wiadomosci_2018/obywatele-Ukrainy-pracujacy-w-Polsce-raport.pdf

⁵⁶ Więcej o tym <http://wyborcza.pl/7,156282,24522397,smartfony-policzyly-ukraincow-ile-ukrainek-planuje-miec-dzieci.html>

3. MIGRACJA Z UKRAINY DO CZECH – MITY I FAKTY

3.1. Migracja z Ukrainy do Republiki Czeskiej w publicznym dyskursie

Ukraina i Czechy mają długą historię migracyjnych relacji sięgającą nie mniej niż 150 lat. Od lat 90. XX wieku migracja z Ukrainy do Czech była związana z przyczynami ekonomicznymi. Jednak w ostatnich latach sytuacja zmienia się, a czeskie media i politycy wiążą czasami ukraińską migrację z sytuacją na wschodzie Ukrainy.

W pierwszej części rozdziału opiszemy specyfikę ukraińskiej migracji, powodowanej czynnikami bezpieczeństwa, szczególnie to, jak ten typ migracji komentują czescy politycy, a także jak jest ona związana z migracją ekonomiczną.

Niektórzy czescy politycy wspominają o uchodźcach ze wschodniej Ukrainy, aby uzasadnić niechęć do udzielenia międzynarodowej pomocy (azylu lub dodatkowej ochrony) uchodźcom z Bliskiego Wschodu. Politycy ci twierdzą między innymi, że uchodźcy z Ukrainy w porównaniu z innymi uchodźcami powinni być preferowani. W taki sposób wypowiadał się między innymi prezydent Czech Miloš Zeman, opisując ukraińskich uchodźców jako „pracowitych i kulturowo nam bliskich”, w odróżnieniu od uchodźców z Bliskiego Wschodu. Czeski premier Andrej Babiš także zademonstrował typowy dla takiego stosunku pogląd - gdy zapytano go, czy Republika Czeska udzieli schronienia dla 50 syryjskich sierot, Babiš opowiedział: „I gdy mówimy o sierotach, dlaczego niektórzy zapominają o wojnie w Ukrainie? Czy tam nie ma sierot? Dlaczego więc mamy myśleć właśnie o Syryjczykach?”⁵⁷

W 2014 roku liczba obywateli Ukrainy, którzy otrzymali w Czechach jedną z form międzynarodowej ochrony gwałtownie wzrosła. W ciągu 2014 roku, gdy we wschodniej części Ukrainy rozpoczął się podtrzymywany przez Rosję konflikt, Republika Czeska udzieliła azylu 25 obywatelom Ukrainy, a kolejnych 119 Ukraińców otrzymało ochronę uzupełniającą. Kulminacyjnym był rok 2015, gdy 7 obywateli Ukrainy otrzymało azyl i 174 ochronę uzupełniającą. Od tej pory liczba złożonych wniosków o ochronę międzynarodową znacząco się zmniejszyła – w 2018 roku jedynie 6 obywateli Ukrainy otrzymało azyl i jedynie 12 ochronę uzupełniającą.

Liczba obywateli Ukrainy, którzy mieszkają w Czechach jako osoby, które są objęte międzynarodową ochroną jest nieznaczną w porównaniu z liczbą Ukraińców, którzy przebywają w Czechach na podstawie tymczasowych lub stałych zezwoleń na pobyt..

Głównym powodem ukraińskiej migracji do Czech są oczywiście czynniki ekonomiczne. Na razie czescy politycy wykorzystują ukraińską migrację jako powód do nie udzielania międzynarodowej pomocy uchodźcom z innych krajów, szczególnie z Bliskiego Wschodu. Ta polityczna retoryka jest w istocie jedynie tłumaczeniem, którego nie potwierdzają statystyczne fakty, szczególnie w ostatnich miesiącach i latach, gdy liczba obywateli

---

⁵⁷ https://www.irozhlaz.cz/zpravy-domov/andrej-babis-sirotdci-syrie_1809151129_pj, <https://www.e15.cz/clanek/domaci/zeman-do-dobrovolnych-kvot-by-meli-byt-pocitani-i-ukrajinci-1228066>

Ukrainy, którym udzielono międzynarodowej ochrony, wyraźnie się zmniejsza.

Z naszych doświadczeń wynika, że Ministerstwo Spraw Wewnętrznych Czech przyjęło ostrą postawę w kwestii przedłużania Ukraińcom, udzielonej wcześniej, ochrony uzupełniającej. Jak na razie ministerstwo uchyla wnioski o przedłużenie ochrony uzupełniającej, twierdząc, że Ukraińcy mają możliwość otrzymania statusu wewnętrznych uchodźców – przesiedleńców na terytorium Ukrainy – i nie ma powodów, aby pozostawali w Czechach.

Tabela 4. Udzielenie azylu i ochrony uzupełniającej w Czechach ⁵⁸

<i>Rok</i>	<i>2013</i>	<i>2014</i>	<i>2015</i>	<i>2016</i>	<i>2017</i>	<i>2018</i>
Liczba wniosków o udzielenie azylu	707	1156	1525	1478	1450	1702
Liczba i procentowy udział wniosków o udzielenie azylu – obywatele Ukrainy	146 20,7%	515 44,4%	515 45,5%	507 34,3%	435 30%	415 24,4%
Liczba osób, którym udzielono azylu – obywatele Ukrainy	9	25	7	5	8	6
Liczba osób, którym udzielono ochrony uzupełniającej – obywatele Ukrainy	0	119	174	46	25	12

Tabela 5. Obywatele Ukrainy, którzy otrzymali zezwolenia na tymczasowy lub stały pobyt w Czechach

<i>Rok</i>	<i>2013</i>	<i>2014</i>	<i>2015</i>	<i>2016</i>	<i>2017</i>	<i>2018</i>
Zezwolenia na pobyt tymczasowy – obywatele Ukrainy	36591	30357	28416	29036	33992	46713
Zezwolenia na pobyt stały – obywatele Ukrainy	68648	74031	77603	81209	83488	84996
Ogólna liczba zezwoleń na pobyt dla cudzoziemców	441536	451923	467562	496413	526811	566931
Ogólna liczba zezwoleń na pobyt - obywatele Ukrainy	105239 23,8%	104388 23,1%	106019 22,7%	110245 22,2%	117480 22,3%	131709 23,2%

⁵⁸ Wszystkie tabele oparte na raportach Ministerstwa Spraw Wewnętrznych Republiki Czeskiej dotyczących sytuacji migracji i integracji (<https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/vyrocní-zpravy-o-situaci-v-oblasti-migrace-a-integrace.aspx>)

3.2. Migracja zarobkowa z Ukrainy, statystyka i obraz w mediach

Nie zważając na to, że w Czechach odbywa się debata wokół migracji z Ukrainy powodowanej względami bezpieczeństwa, co opisano w części pierwszej, czeskie media poświęcają jednak tradycyjnie więcej uwagi migracji ekonomicznej Ukraińców.

Każdemu procesowi migracyjnemu towarzyszą czynniki „wypychające” i „przyciągające”. Czynniki „wypychającymi” są przyczyny, które skłaniają ludzi do wyjazdu ze swego kraju. W kontekście migracji z Ukrainy, takimi czynnikami są niezadawalająca sytuacja ekonomiczna, niedowierzanie politykom, strach przed zorganizowaną przestępczością oraz niski poziom ochrony praw pracowniczych. „Przyciągającymi” są czynniki, dzięki którym migrant chce przeprowadzić się do konkretnego kraju. Główne przyczyny migracji obywateli Ukrainy do Czech to stosunkowo stabilna i sprzyjająca sytuacja ekonomiczna, podobieństwo kulturowe i językowe oraz długa historia obustronnych procesów migracyjnych⁵⁹.

Dane statystyczne ukazują szereg tendencji w migracji zarobkowej. Liczba obywateli Ukrainy, którzy pracują w Czechach, rośnie, zarówno w liczbach bezwzględnych, jak i w udziale procentowym. Jednocześnie, liczba Ukraińców, którzy prowadzą działalność gospodarczą, nieco się zmniejsza. Wzrasta natomiast liczba uczących się tu studentów⁶⁰. Ta tendencja jest, prawdopodobnie, związana ze stałym wzrostem liczby obywateli Ukrainy, którzy przebywają w Czechach na podstawie zezwolenia na pobyt stały, co może świadczyć o tym, że Republika Czeska coraz częściej jest traktowana przez Ukraińców jako kraj do zamieszkania i dlatego wielu ukraińskich obywateli sprowadza tu swe rodziny⁶¹. Ukraińscy obywatele w Czechach pracują przeważnie w przemyśle przetwórczym, budownictwie i przy pracach sezonowych⁶².

System zatrudnienia

Nie zważając na fakt, że migracja z Ukrainy do Czech jest wywołana w głównej mierze czynnikami ekonomicznymi, a także na to, że tacy politycy, jak Andrej Babisz albo Milosz Zeman, w swych wypowiedziach opowiadają się za ukraińską migracją, czeskie władze pozostają stosunkowo surowe, gdy składane są wnioski o wydanie karty pracowniczej, która umożliwi w Czechach podjęcie pracy. Jak nam wiadomo, do tej pory ta procedura jest bardzo skomplikowana. Standardowo, wniosek o kartę pracowniczą jest składany przez konsulat Czech. Jednak złożenie wniosków dla Ukraińców jest obciążone znacznymi trudnościami, za co czeskie władze są krytykowane przez czeskich przedsiębiorców, szczególnie obecnie, gdy w kraju bardzo trudno znaleźć prawników z powodu bardzo niskiego poziomu bezrobocia⁶³.

Składanie dokumentów na kartę pracowniczą jest możliwe jedynie przez Konsulat Czech

⁵⁹ p. 54-5, Drbohlav, Dušan, ed. *Ukrajinská pracovní migrace v Česku: migrace - remittance - (rozvoj)*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2015. ISBN 978-80-246-2995-7.

⁶⁰

⁶¹ Думка автора на підставі статистики МВС Чехії. Наприклад, у Чехії зростає кількість українських дітей, які відвідують дошкільні заклади, початкову і середню школу

⁶² p. 59-60, Drbohlav, Dušan, ed. *Ukrajinská pracovní migrace v Česku: migrace - remittance - (rozvoj)*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2015. ISBN 978-80-246-2995-7.

⁶³ https://www.czso.cz/csu/czso/zamestnanost_nezamestnanost_prace

we Lwowie, który może przyjąć 15 wniosków tygodniowo. Uprzednia rejestracja do złożenia wniosku jest bardzo skomplikowana, a zgodnie z informacją otrzymaną od naszych ukraińskich klientów, procedura łączy się z korupcją.

Tabela 6. Obywatele Ukrainy w Czechach – zatrudnienie i działalność biznesowa

<i>Rok</i>	<i>2014</i>	<i>2015</i>	<i>2016</i>	<i>2017</i>
Posiadacze kart pracowniczych	-	9138	14391	24753
Posiadacze kart pracowniczych - obywatele Ukrainy	-	4807 (52,2%)	6587 (45,8%)	11382 (46,6%)
Przedsiębiorcy – cudzoziemcy (razem)	83569	83862	85628	87228
Przedsiębiorcy - obywatele Ukrainy	23639 (28,3%)	22796 (27,2%)	22150 (25,9%)	21746 (24,9%)
Zatrudnieni cudzoziemcy	260999	323244	382889	472354
Zatrudnieni cudzoziemcy - obywatele Ukrainy	35319 (13,5%)	41847 (12,9%)	54571 (14,3%)	81695 (17,3%)

„Projekt Ukraina” i „Tryb Ukraina” („Ukraine Project” i „Ukraine Mode”)

Większość kart pracowniczych wydawana jest poprzez programy „Projekt Ukraina” i „Tryb Ukraina” („Ukraine Project” i „Ukraine Mode”). Oba projekty są realizowane przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych i Ministerstwo Przemysłu i Handlu Czech. Celem projektu „Tryb Ukraina” jest uproszczenie procesu składania wniosku o otrzymanie karty pracowniczej dla wykwalifikowanych specjalistów, natomiast „Projekt Ukraina” jest skierowany do wysoko wykwalifikowanych pracowników.

Cechą charakterystyczną tych projektów jest to, że pracodawca najpierw składa wniosek w Czechach, a następnie, po „wstępnym zatwierdzeniu” wniosku, potencjalni pracownicy są zapraszani do konsulatu, aby złożyć wniosek o otrzymanie karty pracowniczej. System stworzono przede wszystkim w celu wyeliminowania korupcji, do której dochodziło w trakcie składania wniosków o zezwolenie na pobyt, a także w celu przyspieszenia procedury. Jednak w zasadzie nic się nie zmieniło – na przykład, w 2017 roku czas oczekiwania na wydanie karty pracowniczej przez „Projekt Ukraina” i „Tryb Ukraina” to średnio cztery miesiące. Przy czym – oba projekty mają swe ograniczenia, na przykład, nie mogą w nich brać udziału firmy, które zatrudniają mniej niż 6 osób lub działają krócej niż dwa lata⁶⁴.

Jak wspomniano powyżej, największymi krytykami biurokratycznych ograniczeń w procesie zatrudniania cudzoziemców są pracodawcy, którzy narzekają także na niewystarczającą liczbę wydanych kart pracowniczych. Na przykład, prezes Czeskiej Izby

⁶⁴ <https://www.komora.cz/obchod-a-sluzby/prace-cizinci/rezim-ukrajina/>

Handlowej i były minister przemysłu Vladimír Dlouhý oświadczył, że 88% pracodawców skarży się na zbyt długi czas trwania procedur⁶⁵. Kwoty na wydanie kart pracowniczych w ramach projektów „Projekt Ukraina” i „Tryb Ukraina” przez cały czas wzrastają, nie tylko z powodu skarg pracodawców, ale także z powodu rekordowego poziomu bezrobocia. W 2016 kwota wynosiła 3 800 pracowników z Ukrainy, w 2017 – 9 600 pracowników, w 2018 roku – 19 600, a według prognoz w 2019 roku osiągnie 40 tysięcy⁶⁶. Tą tendencję potwierdza premier czeskiego rządu Andrej Babisz, w kampaniach funduszu trustowego, w którym zatrudniono znaczącą liczbę Ukraińców.

Warto podkreślić, że Czeska Izba Handlowa otworzyła we Lwowie centrum wsparcia, którego celem jest z jednej strony pomoc czeskim przedsiębiorcom w poszukiwaniu potrzebnych pracowników w Ukrainie, a z drugiej – pomoc potencjalnym pracownikom w procedurze składania dokumentów. Za ambitny cel biuro stawia sobie wyeliminowanie podejrzanych agencji⁶⁷.

Nielegalne zatrudnienie

Z powodu deficytu siły roboczej i trudności z dopełnieniem procedur przy zatrudnieniu cudzoziemców pracują oni w Czechach często nielegalnie.

Rośnie liczba wykrytych spraw cudzoziemców spoza Unii Europejskiej, którzy pracowali w Czechach nielegalnie. O ile w 2017 roku ujawniono 1 900 takich osób, to w 2018 – już 3 600. Dla porównania, w ubiegłym roku Państwowa Inspekcja Pracy wykryła 700 nielegalnie pracujących obywateli Czech oraz 200 obywateli innych krajów – członków UE. Według danych Stowarzyszenia Agencji Pracy w Republice Czeskiej (*Association of Work Agencies in the Czech Republic*), w Czechach pracuje do 250 000 nielegalnych pracowników z zagranicy⁶⁸. Ogólna liczba osób prawnych, którzy otrzymały grzywny za nielegalne zatrudnienie to prawie 1000, a osób łączna suma mandatów wynosi ponad 150 mln koron⁶⁹.

W 2018 roku w Czechach wykryto 2 873 nielegalnie pracujących Ukraińców, 285 obywateli Wietnamu i 197 obywateli Mołdowy⁷⁰. Większość Ukraińców, którzy trafili do tej statystyki, przyjechała do Czech z Polski, ale konkretna liczba nie jest znana.

Szerokim echem odbiła się sprawa z marca 2017 roku, dotycząca firmy „Rohlik” – największego internetowego supermarketu, w którym policja do spraw cudzoziemców przeprowadziła kontrolę. W jej wyniku 74 zatrzymano 74 obywateli Ukrainy i natychmiastowo wydano na jeden rok, a w odniesieniu do innych wszczęto procedurę deportacji. Zatrzymani pracownicy „Rohlika” mieli polskie wize, na podstawie których mieli prawo na

⁶⁵ <https://www.businessinfo.cz/cs/clanky/dva-roky-od-spusteni-rezimu-ukrajina-program-pomohl-rade-firem-115433.html>

⁶⁶ <https://archiv.ihned.cz/c1-66295790-praci-v-cesku-muze-nove-ziskat-az-40-tisic-ukrajincu-rocne-podle-hospodarske-komory-by-ale-kvota-mela-byt-alespon-dvojnaso>

⁶⁷ <https://www.khkmsk.cz/hospodarska-komora-otevrela-asistencni-kancelare-na-ukrajine-a-v-srbsku/>

⁶⁸ <https://archiv.ihned.cz/c1-66492970-u-nelegalu-to-mame-za-polovinu-a-hned-v-cesku-pracuje-nelegalne-az-ctvrt-milionu-cizincu-firmy-volaji-po-zjednoduseni-pravidel>

⁶⁹ Státní úřad inspekce práce – Zpravodaj, number 1/2019, http://www.suip.cz/_files/suip-80e133d686b0d976fada930a5477ebfd/zpravodaj_1_19.pdf

⁷⁰ <https://archiv.ihned.cz/c1-66492970-u-nelegalu-to-mame-za-polovinu-a-hned-v-cesku-pracuje-nelegalne-az-ctvrt-milionu-cizincu-firmy-volaji-po-zjednoduseni-pravidel>

pobyt tymczasowy w Czechach, ale nie mogli podjąć tu pracy. Jest to przykład dosyć powszechnego zjawiska, gdy obywatele Ukrainy, którzy mają wizę do Polski, pracują w Czechach, nawet jeśli ten rodzaj wizy nie zezwala im na jej podjęcie. Mit o tym, że polskie wizy dają prawo do pracy w Czechach jest szeroko rozpowszechniony wśród ukraińskich obywateli i jest często wykorzystywany przez nielegalnych pośredników. Przynosi on szkody nie tylko czeskim obywatelom, w tym przedsiębiorcom, ale w jeszcze większym stopniu obywatelom Ukrainy, którzy migrują do Czech.

Petr Bišof, Poradna pro Integraci (Rada do Spraw Integracji), Czechy

4. MITY I STEREOTYPY DOTYCZĄCE UKRAIŃSKIEJ MIGRACJI ZAROBKOWEJ DO WĘGIER

4.1. Kontekst polityczny i społeczny

W ostatnich 5-6 latach Ukraina przeszła przez poważne kryzysy, które wpłynęły na migracyjne procesy. Z jednej strony, pojawili się uchodźcy z terytoriów, które ucierpiały na skutek konfliktu zbrojnego. Z drugiej, aneksja przez Rosję Krymu oraz podsycany przez Rosję konflikt zbrojny we wschodniej, przemysłowej części Ukrainy poważnie zaszkodziły ekonomice kraju. Do 2016 roku na skutek wojny zginęło 10 tysięcy osób, 21 tysięcy zostało rannych, a wskaźniki ukraińskiej gospodarki w najbardziej kryzysowym 2015 roku spadły o więcej niż 10%. PKB w porównaniu z rokiem poprzednim zmniejszyło się o 1 000 dol.⁷¹

Kryzys zmienił migracyjną sytuację w Ukrainie, nasilając ruch do krajów Unii Europejskiej. Węgry stały się atrakcyjnym kierunkiem migracji Ukraińców, a związane jest to z geopolitycznym położeniem dwóch krajów (sąsiada – członka Unii Europejskiej), wspólnotą dziejów oraz faktem zamieszkiwania w Ukrainie zakarpackich Węgrów⁷², a także tym, że Węgry, otrząsnąwszy się po globalnym kryzysie 2007 roku, po 2015 roku zetknęły się z poważnym brakiem siły roboczej, spowodowanym szybkim wzrostem produkcji⁷³

Jednak w kontekście Węgier, należy podkreślić, że nasilenie migracji z Ukrainy zastało kraj w szczególnej historycznej i politycznej sytuacji. Kryzys migracyjny w Europie, który rozpoczął się w 2015 roku, nie ominął Węgier. Kraj ten leży na bałkańskim migracyjnym szlaku i w 2015 roku przez terytorium Węgier przeszła znacząca liczba uchodźców. To zjawisko szybko stało się kluczową kwestią w polityce wewnętrznej. W retoryce węgierskiego rządu zjawisko migracji było kojarzone z niepewnością, niebezpieczeństwem i zanikaniem trwałego i bezpiecznego światowego ładu. I chociaż Węgry są krajem tranzytowym i nigdy nie były faktycznym celem uchodźców i migrantów z Bliskiego Wschodu, od 2015 roku antymigracyjne wypowiedzi zaczęły być coraz bardziej ostre i powszechne. W rezultacie, rozpowszechniło się przekonanie, że uchodźcy, którzy porzucają domostwa z przyczyn politycznych, bezpieczeństwa czy powodów ekonomicznych, niosą ze sobą jedynie problemy, niepotrzebne obciążenia, a w wielu przypadkach, nawet ryzyko i niebezpieczeństwo dla społecznej, kulturowej i politycznej stabilności państw przyjmujących.

Wbrew temu, że w ciągu ostatnich lat retoryka węgierskiego rządu miała jawnie antymigracyjny charakter, od 2016 roku kraj zaczął rekrutować siłę roboczą w Ukrainie. Przy czym, w niektórych przypadkach, cudzoziemcy mogą pracować 90 dni bez zezwolenia na pracę⁷⁴ Pomimo faktu, że według niektórych szacunków, w kraju już pracuje ponad 20 tysięcy ukraińskich migrantów zarobkowych, to jednak wiele osób uważa, że nie jest to odpowiedź na problemy rynku pracy, ponieważ po zdobyciu pewnych doświadczeń, pracownicy wyjeżdżają do państw zachodnich, które oferują lepsze zarobki.

---

⁷¹https://www.osw.waw.pl/sites/default/files/projekty/ukrainian_migration_in_time_of_crisis.pdf

⁷²https://en.wikipedia.org/wiki/Hungarians_in_Ukraine

⁷³https://www.gki.hu/language/en/tag/national_economy/

⁷⁴https://hvg.hu/gazdasag/20181125_Huszezer_ukran_vendegmunkas_jott_Magyarorszagra

Na dodatek, relacje między węgierskimi a ukraińskimi pracownikami także nie są pozbawione napięcia. Powszechnie mówi się o tym, że po przybyciu do Węgier Ukraińcy pracują bardziej ciężko, częściej pracują ponad normę i nawet bez umowy, ale w wielu przypadkach, w odróżnieniu od węgierskich pracowników, otrzymują bezpłatne mieszkanie, powodują obniżenie wynagrodzeń, z łatwością opuszczają kraj i mają problemy z integracją kulturową i językową⁷⁵ W wielu przypadkach takim napięciom sprzyja także przekonanie, że Ukraińcy pracują w przedsiębiorstwach zamiast „obiecanych” przez rząd, zakarpaccich Węgrów. Należy zaznaczyć, że według danych sondażu przeprowadzonego w 2016 roku, 12,7% Węgrów z Zakarpacia pracowała za granicą, a to daje liczbę 16 – 17 tysięcy osób które wyjechały za granicę. Więcej niż połowa z nich – do Węgier⁷⁶.

Podsumowując, stosunek do ukraińskich migrantów zarobkowych ma Węgrzech jest ambiwalentny, i wpływa na to zarówno globalna sytuacja polityczna, jak i konsekwentna antymigracyjna strategia węgierskiego rządu.

4.2. Mity o migracji zarobkowej z Ukrainy

Fakty i oficjalne dane o ukraińskich migrantach zarobkowych często stoją w sprzeczności z informacjami i pogłoskami, które krążą w mediach, a także oświadczeniami przedstawicieli pewnych państw, dotyczących tej tematyki. Największa sprzeczność odnośnie cudzoziemskich pracowników polega na rozchodzeniu się ukierunkowanej na wyborców retoryki rządu z realnymi działaniami w sferze zewnętrznej polityki⁷⁷.

Na przykład, według danych budżetowych na rok 2017, 5 000 obywateli Ukrainy miało możliwość otrzymania zezwolenia na pracę zgodnie z rządowym programem, a 4 600 osób już pracowało co najmniej jeden miesiąc na Węgrzech⁷⁸. W 2016 roku rząd zapoczątkował specjalny program zmierzający do ściągnięcia ukraińskich pracowników, na który wydano 450 mln forintów⁷⁹. W ramach programu, rząd podpisał kontrakty z ukraińskimi firmami pośredniczącymi w sferze zatrudnienia, otworzył w Ukrainie biura pracy, stworzył bazy danych, a nawet zorganizował dojazd dla pracowników z Ukrainy. W tym samym czasie premier węgierskiego rządu Wiktor Orban, w wywiadzie dla Radia Kossuth oświadczył: „Nigdy, nikogo nie zapraszaliśmy ani jako migranta zarobkowego, ani z jakiegokolwiek innej przyczyny, aby żyli z nami. Dlatego, nie jesteśmy krajem imigrantów, i Węgry nie chcą stać się krajem imigracyjnym”.

Ale to tylko wierzchołek góry lodowej, ponieważ w tym samym czasie polityka rządu była ukierunkowana na ułatwienia dla ukraińskich pracowników, poprzez uproszczenie przepisów. Na przykład, rząd zezwolił na pracę przez trzy miesiące bez zezwolenia dla ukraińskich fachowców w deficytowych branżach, takich jak między innymi: IT, kierowcy, budowlańcy, szwaczki, cieśle, pielęgniarki⁸⁰. W ten sposób, chociaż rząd ostro odrzuca

⁷⁵Pl:https://www.napi.hu/magyar_vallalatok/lecserelunk_titekuk_ukranokra_mert_ok_olcsobbak_fesztultseg_egy_multicegnel.657715.html

⁷⁶http://archive.bgazrt.hu/_dbfiles/htmltext_files/2/0000000572/metszetek_201801_02.pdf

⁷⁷ <https://kijev.mfa.gov.hu/page/munkavallalas-magyarorszagon>

⁷⁸ https://hvg.hu/gazdasag/20181204_Csak_szeptemberben_45_ezer_kulfoldi_munkavallalo_kopogtatott_a_magyar_hataron

⁷⁹ https://index.hu/gazdasag/2018/10/04/a_sok_ukran_vendegmunkas_miatl_ukranul_tudo_magyarokat_keres_a_hankook/

⁸⁰ <https://www.vg.hu/gazdasag/szerbek-es-ukranok-viszik-hianyszakmakban-primet-708569/>

praktykę imigracji, używa poważnych środków, aby zachęcić ukraińskich pracowników do przyjazdu.

Wokół imigracji cudzoziemskich pracowników narósł jeszcze jeden mit. W politycznej retoryce dotyczącej migracji dyskusja prowadzona jest wyłącznie wokół osób z Afryki i Bliskiego Wschodu, które szukają azylu – w dyskursie są przedstawiane jako potencjalne zagrożenie. Prawda natomiast polega na tym, że przeważająca większość osób, które nie są obywatelami UE i chcą pracować lub osiedlić się na Węgrzech, pochodzi z sąsiednich państw, przeważnie z Serbii i Ukrainy. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego Węgier (HSCO), w 2018 roku na Węgrzech przebywało około 2 400 obywateli Serbii i 6 100 – Ukrainy. Ukraińcy migranci, pomimo faktu, iż są prawie niewidoczni w politycznych wypowiedziach i mediach, stanowią jednak przeważającą większość cudzoziemskich pracowników, którzy przybywają do Węgier.

I w końcu, dane HSCO pokazują także, że przeważająca większość tych, kto przybywają do Węgier z Ukrainy, to nie są osoby, które uciekają przed wojną, lecz pracownicy. Zgodnie z danymi z lat 2009-2017, obywatele Ukrainy złożyli jedynie 127 wniosków o udzielenie azylu, przy czym większość z nich (37) w 2014 roku. Od tej pory ten wskaźnik przez cały czas się zmniejsza, a chociaż liczba ukraińskich migrantów wzrosła już do tysiący osób, w 2015 roku roku złożono jedynie 28 wniosków o azyl, w 2016 – 23, a w 2017 roku biura otrzymały jedynie 7 takich wniosków⁸¹.

4.3. Ukraińska migracja zarobkowa do i po 2014 roku

Szczegółową informację o liczbie osób, które przybywają z Ukrainy oraz dynamice ich pobytu, można zdobyć z corocznych raportów Głównego Urzędu Statystycznego Węgier o migracji ludności. Możemy się z nich dowiedzieć, że liczba ukraińskich obywateli, którzy oficjalnie przebywają na Węgrzech, waha się znacznie w okresie lat 2007-2018. (Tabela 6). O ile w 2017 roku na Węgrzech mieszkało 15 866 obywateli Ukrainy, to w 2018 roku było ich jedynie 10 503. Najniższy wskaźnik przypadł na okres po kryzysie, gdy w latach 2015-2017 na Węgrzech mieszkało jedynie około 6 000 Ukraińców (przyczynę tego zbadamy później, biorąc pod uwagę dane związane z zatrudnieniem).

Tabela 6. Obywatele Ukrainy, którzy przebywali na Węgrzech w okresie od 2007 do 2018

Rok	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Razem	15866	17289	17610	17241	16537	11894	10849	8317	6906	6749	5774	10503
Mężczyźni	7573	8594	8810	8551	7810	5803	5037	3615	2909	2908	2668	6162
Kobiety	8293	8695	8800	8690	8727	6091	5812	4702	3997	3841	3106	4341

Ciekawą jest genderowa struktura ukraińskich obywateli, którzy przebywają na Węgrzech. Wśród Ukraińców, którzy oficjalnie przebywali w tym kraju w okresie między 2007 i 2017 rokiem, przeważały kobiety. Ta relacja zmieniła się dopiero w 2018 roku, ale od

⁸¹ http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_wvn002b.html

razu znacznie – mężczyźni zdobyli większość, a ich liczba wzrosła w porównaniu z 2017 rokiem o 3 494 osoby.

Chociaż liczbę obywateli Ukrainy, którzy przebywali na Węgrzech w okresie od roku 2017 do 2018, można uznać za znaczącą (jest to jedna z najliczniejszych etnicznych grup na Węgrzech), liczba Ukraińców, którzy oficjalnie szukali w tym czasie azylu, była niespodziewanie niska (Tabela 7). Do 2012 roku na Węgrzech rokrocznie rejestrowano jedynie kilka wniosków o azyl, ale nawet po rozpoczęciu i w szczycie kryzysu jedynie 28 (rok 2014) i 23 (rok 2015) osoby starały się skorzystać z takiej możliwości. Już w latach 2017 – 2018 liczba osób z Ukrainy ubiegających się o azyl powróciła do wskaźników z okresu do 2014 roku.

Tabela 7. Liczba osób z ukraińskim obywatelstwem ubiegających się o azyl, które przybyły do Węgier

Kraj	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Ukraina	-	-	9	9	5	2	7	37	28	23	7	-

Liczba obywateli Ukrainy, którzy imigrowali do Węgier, pokazuje znaczny wzrost w latach 2016-2017. Warto zwrócić uwagę, że w tym okresie wskaźniki znów osiągnęły maksimum, podobnie jak było to między rokiem 2009 i 2011. Po 2012 roku liczba imigrantów z Ukrainy zaczęła spadać, ale wzrost nastąpił ponownie po kryzysie 2014 roku. (Tabela 8)

Tabela 8. Imigracja obywateli Ukrainy

Kraj	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Ukraina	-	-	1887	1619	1280	859	558	717	1143	1202	6325	-

Liczba obywateli Ukrainy, którzy emigrowali z Węgier, była stosunkowo stabilną w okresie między rokiem 2009 i 2016 – każdego roku z kraju wyjeżdżało średnio 400 – 500 osób (Tabela 4). W 2017 ten wskaźnik zaczął szybko wzrastać – z Węgier emigrowało 1 312 osób, co daje 1 000 osób więcej niż w poprzednim roku. Chociaż brakuje dokładnej informacji, można przypuścić, że jedną z przyczyn zaistniałej sytuacji, jest fakt, że Ukraińcy ci wyjechali do jednego z krajów Zachodniej Europy, gdzie liczyli na lepsze warunki pracy i wyższe wynagrodzenie.

Tabela 9. Obywatele Ukrainy, którzy emigrowali z Węgier

Kraj	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Ukraina	-	-	564	432	455	474	327	477	469	439	1312	-

Podobnie jak w poprzednich wnioskach, liczba obywateli Ukrainy, którzy otrzymali węgierskie obywatelstwo, także wskazuje na ciekawe wahnięcia między rokiem 2009 i 2017 (Tabela 10). Liczba przyznanych obywatelstw szybko rosta w 2011 roku, gdy węgierskie obywatelstwo otrzymało 2 189 Ukraińców. Spadek rozpoczął się w 2012 roku, następnie w 2013 i 2014 roku ten wskaźnik zmniejszył się prawie dwukrotnie (894 i 858 osób), a poczynając od 2015 roku runął (386 osób). W 2017 roku jedynie 186 Ukraińców otrzymało obywatelstwo Węgier. Można wysnuć wniosek, że w ciągu kilku ostatnich lat, węgierskie obywatelstwo stało się mniej atrakcyjne dla Ukraińców. Ale warto mieć na uwadze, że statystyka nabywania obywatelstwa HSCO nie jest pełna, ponieważ wielu obywateli Ukrainy z Zakarpacia otrzymało węgierskie obywatelstwo po uchwaleniu w 2011 roku Ustawy o Obywatelstwie, stając się dwupaństwowcami. Ich liczbę w 2015 roku oceniano na ponad 90 tysięcy osób⁸².

Tabela 10. Obywatele Ukrainy, którzy otrzymali węgierskie obywatelstwo

<i>Kraj</i>	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Ukraina	-	-	558	646	2 189	1 765	894	858	386	365	186	-

Przedstawione powyżej dane powinny na koniec być porównywane z liczbą zezwoleń na pracę, wydanych ukraińskim pracownikom w okresie od 2013 do 2017 roku (Tabela 11). Z danych na tablicy widać, że liczba wydanych zezwoleń zmniejszyła się dwukrotnie między latami 2013 i 2014, a następnie kontynuowała stały spadek. W 2017 roku ukraińskim pracownikom wydano jedynie 950 zezwoleń na pracę.

Tabela 11. Liczba zezwoleń na pracę, wydanych ukraińskim pracownikom na Węgrzech w okresie od 2013 do 2017

<i>Kraj</i>	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Ukraina	-	-	-	-	-	-	2078	1145	1145	1413	950	-

Wskaźniki na Tablicy 11 wymagają głębszej analizy. HSCO wykazuje w ostatnich latach znaczne zmiany w podziale zezwoleń na pracę w poszczególnych grupach państw. Z jednej strony, znacznie zmniejszył się przyływ siły roboczej z sąsiednich krajów, podczas gdy liczba obywateli państw trzecich na rynku pracy znacznie wzrosła. Jednym z wytłumaczeń takiej sytuacji jest to, że większość ukraińskich i serbskich obywateli było zatrudnionych na Węgrzech na podstawie sezonowych umów o pracę, na okres nie dłuższy niż 90 dni. Warto także zaznaczyć, że węgierskie prawo rozpatruje Niebieską Kartę UE odrębnie od indywidualnych zezwoleń na pracę.

Inna przyczyna polega na tym, że Ministerstwo Gospodarki Narodowej zezwoliło serbskim i ukraińskim obywatelom na pracę bez kontroli w sektorach, w których brakuje rąk do pracy. Uproszczenie przepisów spowodowało, że liczba pracowników, którzy przybywają

⁸² <https://www.stopfake.org/en/manipulation-ukraine-losing-transcarpathia/>

z sąsiednich krajów, przede wszystkim Serbii i Ukrainy, spadła w statystyce licencjonowanych pracowników.

W ramach zatrudnienia sezonowego, które nie przekraczało 90 dni, pracodawcy powiadamiali o ponad 3 000 wynajętych do pracy Ukraińcach i 600 obywatelach Serbii. Ukraińscy i serbscy pracownicy byli najczęściej zatrudniani w centralnych Węgrzech i Kraju Zadunajskim.

Adam Guld,

Magyarország Európa Társaság (Węgierskie Towarzystwo Europejskie), Węgry

5. REALIA UKRAIŃSKIEJ MIGRACJI ZAROBKOWEJ DO SŁOWACJI

Od początku kryzysu migracyjnego w 2015 roku migracja stała się jedną z głównych kwestii w słowackiej polityce. Była tematem poruszonym podczas wyborów parlamentarnych w 2016 roku, a także podczas niedawnych wyborów prezydenckich w 2019 roku. Autor tego rozdziału jest skłonny przyznać, że migracja doprowadziła do politycznego podziału. Kwestia ta poróżniła społeczeństwo i partie.

W tym samym czasie, Słowacja, w ramach systemu obowiązkowej relokacji osób poszukujących schronienia w Unii Europejskiej, przyjęła jedynie kilkudziesięciu migrantów. Kraj potrzebuje jednak dodatkowej siły roboczej, której brak już teraz spowalnia wzrost gospodarczy. Dlatego też rząd podejmuje działania zmierzające do ściągnięcia migrantów zarobkowych, przeważnie z państw spoza Unii Europejskiej, ale słowiańskich, takich jak Serbia i Ukraina.

W tym rozdziale przeanalizujemy główne dane statystyczne, które ukazują wielkość i strukturę migracji zarobkowej z Ukrainy do Słowacji. Nadmierne „rozgrzanie” opinii społecznej w kwestii migracji prowadzi w ostatnich latach do tego, że nawet kwestie migracji zarobkowej prowadzi do wzrostu napięcia. Przeprowadzimy więc prostą, dyskursywną analizę podstawowych pojęć, których używa się w dyskusji o Ukrainie, Ukraińcach i ukraińskich pracownikach w Słowacji. Zbadamy także odnoszące się do nich stereotypy.

5.1. Kontekst polityczny i społeczny

Stosunek słowackiego społeczeństwa i polityków do migracji jest otwarcie wrogi, a negatywne postawy polityków oraz społeczeństwa do tego zjawiska są nawzajem wzmacniane. Migracja i kryzys migracyjny były ważnymi kwestiami w kampanii przedwyborczej do parlamentu w wyborach z 2016 roku. Doprowadziło to do spadku poparcia partii „Kierunek – Socjalna Demokracja” (SMER-SD), która rządziła przed tymi wyborami. Sprzyjały to prawdopodobnie wejściu do parlamentu skrajnie prawicowej partii jak Partii Ludowej Nasza Słowacja (Kotleba- ĽSNS), którą media określają jako faszystowską oraz populistycznej „My rodzina” (Sme Rodina). Poglądy tych ugrupowań od tego czasu nie zmieniły się. Migracja była ważnym tematem także podczas prezydenckiej kampanii 2019 roku. Kwestię migracji wykorzystywali Marian Kotleba i Stefan Harabin. Przed drugą turą antymigrancką retorykę stosował także unijny komisarz Marosz Szefczowicz, którego wspierała partia „Kierunek – Socjalna Demokracja” (SMER-SD).

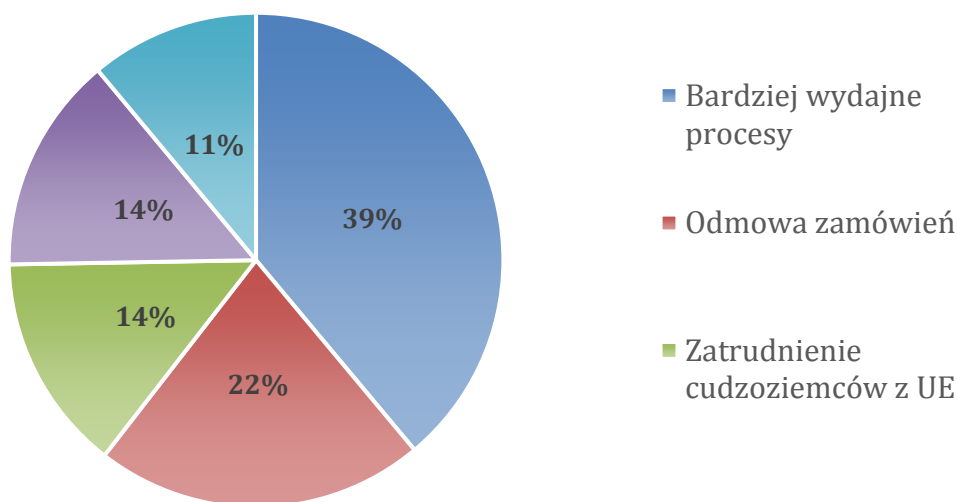
Warto zaznaczyć, że mówiąc o migracji, słowaccy politycy mają przeważnie na myśli uchodźców z krajów muzułmańskich i z Afryki. Czasami otwarcie oświadczają, że „nie

pozwolą na utworzenie muzułmańskiej społeczności w Słowacji⁸³. Jednak pewne napięcia wywołała już także migracja zarobkowa z Serbii⁸⁴.

Tymczasem, słowacka gospodarka potrzebuje dodatkowej siły roboczej. Poziom bezrobocia jest najniższy w całej historii. Według danych Ministerstwa Pracy, Spraw Społecznych i Rodziny Republiki Słowackiej w styczniu 2019 roku poziom bezrobocia wynosił jedynie 5,26%⁸⁵. Liczba nowych miejsc pracy szybko rośnie. W marcu 2019 roku ten wskaźnik osiągnął 95 tysięcy⁸⁶. Częściowo świadczy to o istnieniu popytu na pracowników z zagranicy. Najbardziej poszukiwani są operatorzy i monterzy maszyn i sprzętu (42%), a także wykwalifikowani robotnicy i majstrowie (22)⁸⁷. Stanem na koniec 2018 roku Ukraińcy mieli 24 913 ważnych zezwoleń na tymczasowy i stały pobyt w Słowacji, Czesi – 10 970, Serbowie 10 608, Węgrzy – 8 503, Rumuni – 7 420⁸⁸.

Zgodnie z sondażem Słowackiego Stowarzyszenia Biznesu, 50 % pracodawców ostro odczuwa niedobór pracowników, dla 35% taka potrzeba nie jest ostra, ale pracowników brakuje. Jednocześnie, 41% przedsiębiorców zaznaczyło, że musieli odmówić pewnych zamówień z powodu niedoboru siły roboczej. Słowacka organizacja pozarządowa INEKO, która działa w sferze ekonomiki, zorganizowała warsztaty dotyczące oceny zapotrzebowania słowackiej gospodarki na większą liczbę migrantów⁸⁹, i ujawniła, że słowaccy pracodawcy już odczuwają straty, ponieważ muszą rezygnować z dodatkowych zleceń i inwestycji z powodu braku pracowników.

Wykres 4. Jak słowaccy pracodawcy reagują na niedobór siły roboczej?

Źródło: *Badanie opinii społecznej, PAS and INEKO, kwiecień 2018*

⁸³ <https://domov.sme.sk/c/20070758/fico-musime-zabranit-vzniku-ucelenej-moslimskej-komunity-na-slovensku.html>

⁸⁴ <https://dennikn.sk/blog/951671/ked-inspektori-prace-zazvonia-v-seredi-na-brane-srbi-utekaju-z-fabriky-zadnym-vchodom/>

⁸⁵ https://www.upsvr.gov.sk/buxus/generate_page.php?page_id=855042

⁸⁶ <https://www.istp.sk/volne-pracovne-miesta>

⁸⁷ <https://www.finreport.sk/ekonomika/slovensky-trh-prace-potrebuje-pomoc-zo-zahranicia-no-slovaci-o-migrantov-nestoja/>

⁸⁸ https://www.minv.sk/swift_data/source/policia/hranicna_a_cudzinecka_policia/rocnky/rok_2018/2018-rocnka-UHCP-SK.pdf?fbclid=IwAR1OKG-2luQ0vVHVFKdrEQqomYSWa3V-lzwmkWhDCs3NFc3zmK3IZCE20IA

⁸⁹ <http://www.ineko.sk/clanky/seminar-potrebuje-slovensky-pracovny-trh-viac-imigrantov>

W odpowiedzi na tę sytuację rząd Słowacji wprowadził pewne zmiany do przepisów prawnych, sprzyjające napływowi migrantów zarobkowych spoza Unii Europejskiej.

Po pierwsze, przeprowadzono nowelizację ustawy o zatrudnieniu, uchwaloną 1 maja 2018 roku. Znowelizowana ustawa skraca z 30 do 20 dni okres, w którym wakat ma pozostawać w rejestrze Urzędu Pracy i być dostępny dla obywateli Słowacji.⁹⁰

Zmieniono także warunki, które ma spełnić pracodawca, aby zatrudnić cudzoziemca. Pracodawca nie może być zamieszany w proceder nielegalnego zatrudnienia w okresie dwóch lat przed złożeniem wniosku o zezwolenie na pobyt tymczasowy dla pracownika z zagranicy, którego zamierza wynająć do pracy. Poprzednio obowiązywał pięcioletni termin.

Znowelizowana ustawa wprowadziła także instytucję „deficytowych specjalności”. Pracodawca może nie informować pisemnie miejscowego Urzędu Pracy o występowaniu wakatów, jeśli zatrudnia cudzoziemca, który jest specjalistą w określonej dziedzinie oraz w regionach, gdzie poziom bezrobocia jest niższy niż 5%. Jednak taka możliwość występuje jedynie w przypadku pracodawców, którzy zatrudniają nie więcej niż 30% cudzoziemców.

W listopadzie 2018 roku rząd Słowacji zgodził się na dodatkowe zmiany w prawie dotyczące zatrudnienia i pobytu cudzoziemców, w celu uproszczenia procedur zatrudniania obywateli państw trzecich⁹¹. Najważniejszą zmianą było skrócenie czasu rozpatrywania wniosku o otrzymanie zezwolenia na pobyt tymczasowy z 90 do 30 dni, w przypadku zatrudnienia w deficytowych sektorach. Zmiana weszła w życie 1 stycznia 2019 roku. Dodatkowo, zmniejszono liczbę dokumentów oraz biurokratycznych procedur przy składaniu takiego wniosku⁹².

5.2. Realia ukraińskiej migracji do Słowacji

Według danych Komendy Głównej Słowackiej Policji, pod koniec 2018 roku, ważne zezwolenia na pobyt w Republice Słowackiej miało 24 913 obywateli Ukrainy⁹³. 20 543 z nich – tymczasowy, a 4 369 - stały pobyt. Ukraińcy są więc największą grupą cudzoziemców spoza państw Unii Europejskiej. W 2018 roku liczba Ukraińców w Słowacji znacząco wzrosła, ponieważ w tym roku wydano nowych 14 235 tymczasowych i 682 stałych zezwoleń na pobyt. Daje to w sumie 14 977, w porównaniu z 8 036 w 2017 roku. Nie wiadomo jednak ile zezwoleń w tych latach cofnięto.

Od czerwca 2017 roku Ukraińcy mają prawo do pobytu na terytorium państw Unii Europejskiej bez wiz przez 90 dni. W rezultacie, liczba wniosków o otrzymanie wizy oraz wydanych wiz znacznie zmalała. W 2018 roku Republika Słowacji wydała obywatelom Ukrainy 1 530 wiz typu C i 219 typu D⁹⁴.

⁹⁰ <https://www.podnikajte.sk/zakonne-povinnosti-podnikatela/zamestnavanie-cudzincov-1-5-2018>

⁹¹ <https://www.ta3.com/clanok/1138431/tb-j-richtera-a-b-ondrusa-o-strategii-zamestnavania-cudzincov.html>

⁹² <http://www.vssr.sk/clanok-z-titulky/jednoduchsi-prichod-pracovnikov-z-tretich-krajin-odobril-aj-prezident-spravodajstvo-12-2018.htm>

⁹³ https://www.minv.sk/swift_data/source/policia/hranicna_a_cudzinecka_policia/rocenky/rok_2018/2018-rocenka-UHCP-SK.pdf

⁹⁴ https://www.minv.sk/swift_data/source/policia/hranicna_a_cudzinecka_policia/rocenky/rok_2018/2018-rocenka-UHCP-SK.pdf

Tabela 12. Liczba zezwoleń na pobyt w Republice Słowackiej wydanych obywatelom Ukrainy stanem na 31 grudnia 2018 roku ⁹⁵

<i>Rok</i>	<i>Razem</i>	<i>Pobyt tymczasowy</i>	<i>Pobyt stały</i>	<i>Pobyt tolerowany</i>
2018	24 913	20 543	4 369	1
2017	16 102	12 135	3 923	44
2016	13 024	9 398	3 582	44
2015	10 706	7 297	3 365	44

Tabela 13. Liczba zezwoleń wydanych w roku ⁹⁶

<i>Rok</i>	<i>Razem</i>	<i>Pobyt tymczasowy</i>	<i>Pobyt stały</i>	<i>Pobyt tolerowany</i>
2018	14 917	14 235	682	-
2017	8 036	7 455	548	33
2016	5 808	5 315	466	27
2015	6 103	5 524	550	29

Ukraina to jedyny sąsiad Słowacji spoza Unii Europejskiej oraz państw Umowy Schengen. Mimo to, ruch na granicy jest dosyć intensywny. Każdego dnia granicę przekraczają tysiące osób.

Słowacja to także kraj, w którym uczy się wielu Ukraińców. W roku akademickim 2016-2017 studiowało tu 1 258 obywateli Ukrainy. Większość na Uniwersytecie Preszowskim (328) oraz Uniwersytecie Technicznym w Koszycach (304), co wynika pewnie z położenia blisko granicy. Następnym jest Uniwersytet Mateja Bela w Bańskiej Bystrzycy (131), Uniwersytet im. Komenskigo w Bratysławie (59). Ukraińscy studenci najczęściej studiują słowacki język i kulturę, nauki społeczne, a także techniki informatyczne, biologię i ekologię⁹⁷.

⁹⁵ https://www.minv.sk/swift_data/source/policia/hranicna_a_cudzinecka_policia/rocenky/rok_2018/2018-rocenka-UHCP-SK.pdf

⁹⁶ https://www.minv.sk/swift_data/source/policia/hranicna_a_cudzinecka_policia/rocenky/rok_2018/2018-rocenka-UHCP-SK.pdf

⁹⁷ https://www.mzv.sk/web/kyjev/spravy/-/asset_publisher/qUcjGk6Falrh/content/1-parizek-slovensko-je-susedom-ktory-ma-uprimny-zaujem-o-prosperitu-a-mierovu-buducnost-ukrajiny-/10182?p_auth=xy17HSq3

Tabela 14. Analiza legalnego przekraczania ukraińsko – słowackiej granicy ⁹⁸:

<i>Przejście graniczne/ROK</i>	<i>2018</i>	<i>2017</i>	<i>2016</i>	<i>2015</i>
Ubl'a	667612	631733	580193	522942
Vyšné Nemecké	1740954	1567368	1343294	1110859
Maľovské Vojkovce	12159	12204	12256	12206
Veľké Slemence	246667	231001	194418	175720
Čierna nad Tisou	38824	37745	33300	30900
RAZEM	2706216	2480051	2163461	1852627

Tabela 15. Liczby ukraińskich pracowników w Słowacji w 2018 roku według kategorii ⁹⁹

<i>Ukraińscy pracownicy, którzy mają:</i>	<i>WSZYSCY</i>	<i>0 - armia</i>	<i>1 – personel zarządzający wysokiego szczebla</i>	<i>2 - specjaliści</i>	<i>3 – specjaliści technicy</i>	<i>4 – personel administracyjny</i>
zezwolenie na pracę	8473	0	79	648	165	153
kartę informacyjną	3369	0	30	351	105	121
BCI	11842		109	999	270	274

<i>5 – usługi i handel</i>	<i>6 – wykwalifikowani pracownicy gospodarki rolnej</i>	<i>7 – wykwalifikowani robotnicy i majstrowie</i>	<i>8 – operatorzy maszyn</i>	<i>9 - pracownicy niewykwalifikowani</i>	<i>Brak informacji</i>
271	114	1589	4841	613	0
487	47	452	916	758	102
758	161	2041	5757	1371	102

⁹⁸ https://www.mzv.sk/web/kyjev/spravy/-/asset_publisher/qUcjGk6Falrh/content/l-parizek-slovensko-je-susedom-ktory-ma-uprimny-zaujem-o-prosperitu-a-mierovu-buducnost-ukrajiny-/10182?p_p_auth=xy17HSq3

⁹⁹ https://www.upsvr.gov.sk/statistiky/zamestnavanie-cudzincov-statistiky/zamestnavanie-cudzincov-na-uzemi-slovenskej-republiky-za-rok-2018.html?page_id=772215

W 2018 roku w Słowacji pracowało 11 842 Ukraińców. Nie wszyscy mieli zezwolenie na pracę¹⁰⁰. Ukraińcy oraz obywatele innych państw, przy spełnieniu pewnych warunków, mogą podjąć pracę w Słowacji nawet bez takiego zezwolenia. Dotyczy to między innymi osób, które mają Kartę Zagranicznego Słowaka lub zezwolenia na pobyt tymczasowy w Republice Słowackiej. W takim przypadku dana osoba lub pracodawca w ciągu 7 dni wypełniają „kartę informacyjną”, w której powiadamiają Główny Urząd Pracy o nawiązaniu bądź ustaniu stosunku pracy¹⁰¹.

Ukraińcy są zatrudniani przeważnie jako operatorzy i monterzy maszyn i sprzętu (5 757). Na drugim miejscu są wykwalifikowani robotnicy i majstrowie (razem 2 041). Następnie – asystenci i niewykwalifikowani robotnicy (1 371), specjaliści (999) oraz pracownicy sfery usług i handlu (758). W 2018 roku średnie miesięcznie wynagrodzenie w tych sferach wynosiło 1 005 euro dla operatorów i monterów maszyn oraz sprzętu, 1 078 euro dla wykwalifikowanych robotników i majstrów, 650 euro dla asystentów, 1 418 euro dla specjalistów i 775 – dla pracowników sfery usług i handlu¹⁰².

5.3. Stosunek do ukraińskich pracowników w Słowacji

Warto od razu zaznaczyć, że, niezależnie od ogólnie negatywnego stosunku polityków i społeczeństwa do migracji, nie zauważamy wrogiego nastawienia do migrantów zarobkowych z Ukrainy. Dzięki Słowackiemu Narodowemu Korpusowi¹⁰³ - elektronicznej bazie większości tekstów, opublikowanych w języku słowackim, dostępnej online, możemy wyszukiwać w oparciu o kluczowe słowa i przeprowadzać prostą analizę dyskursu. Wykorzystujemy bazę danych web-4.0, ponieważ obok oficjalnych publikacji i periodyków zawiera ona dużą ilość tekstów online, takich jak blogi. W ten sposób, możemy analizować nie tylko formalny dyskurs w słowackich mediach, ale także, do pewnego stopnia, nastroje społeczeństwa, przynajmniej tej części, która wykorzystuje Internet.

Zbadaliśmy wyniki wyszukiwania kluczowych słów „Ukrainiec” i „migrant”, aby sprawdzić, czy te dwa słowa są ze sobą łączone. W przypadku ujawnienia takiego związku kontynuowaliśmy badanie jego charakteru (na przykład – jaki jest „ukraiński migrant” w słowackim dyskursie?). Odkryliśmy jednak coś odwrotnego – Ukraina i Ukraińcy nie są w Słowacji częścią migracyjnego dyskursu.

Jak wspomniano, szukaliśmy zbiegu określeń „Ukrainiec” i „migrant”. Elektroniczny system automatycznie szuka wszystkich form słowa. Dlatego, wyszukując „Ukrainiec”, otrzymujemy wszystkie odmiany tego słowa, na przykład – „Ukrainiec”, „Ukraińcom”, „Ukraińców”. Następnie wyszukiwaliśmy +- 3 słowa, które w słowackim dyskursie są najbardziej związane z „Ukraińcami” i „migrantami”. Pozwoliło to nam sprawdzić, jakie słowa są najczęściej wykorzystywane z tymi terminami.

¹⁰⁰ https://www.upsvr.gov.sk/statistiky/zamestnavanie-cudzincov-statistiky/zamestnavanie-cudzincov-na-uzemi-slovenskej-republiky-za-rok-2018.html?page_id=772215

¹⁰¹ <https://www.employment.gov.sk/files/slovensky/uvod/informacie-cudzinci/ukraina.pdf>

¹⁰² https://www.mzdovecentrum.sk/clanok-z-titulky/zakladne-mzdove-ukazovatele-3--kvartalu-2018-ai_mc-12-2018.htm

¹⁰³ <https://korpus.sk/>

Wyniki ukazują, że Ukraina i Ukraińcy nie są wiązani w Słowacji z tematem migracji. Najlepszym sposobem oceny ważności kolokacji słów jest statystyczny wyznacznik logDice. Pokazuje on stosunek częstotliwości wspólnego używania słów w zestawie tekstów do częstotliwości używania dwóch słów w zestawie. Maksymalny znacznik logDice – 14 do minus nieskończoności.

Najwięcej znaczeń dla kluczowego słowa „Ukraińiec” logDice wybrał słowo „Rusyn” 9,773, a kolejne znaczenia – dla innych wschodnioeuropejskich narodowości. Dużą część tekstów poświęcono jednocześnie Ukraińcom i Rusinom (na przykład – „Wspólne święta słowackich mniejszości narodowych Rusinów i Ukraińców odbywały się...”). Pierwszy termin polityczny, który używany jest wraz z słowem „Ukraińiec”, to będący na 24 miejscu „Majdan”. Znaczenie logDice dla takiej pary słów 5,482. Wśród terminów odnoszących się do migracji zarobkowej wspólnie wykorzystywane jest „zatrudnienie”. Jest ono na 494 miejscu ze znaczeniem logDice 3,074. Oznacza to, że kolokacja jest znacząca, ale słaba. Istnieje wiele innych terminów, które kojarzą się z Ukraińcami, w odróżnieniu od słów ze sfery migracji zarobkowej¹⁰⁴.

Bardzo ciekawe są kolokacje słowackiego dyskursu ze słowem „migrant”. Potwierdzają, że pojęcie migracji jest mocno związane z migracją ekonomiczną i zarobkową, a także z kryzysem uchodźczym przez polityczny dyskurs. Według niego wszyscy migranci przyjeżdżają rzekomo z powodów ekonomicznych i rzekomo podają się za uchodźców, aby osiągnąć korzyści ekonomiczne. Kolokacje z Ukrainą były w tym dyskursie na 361 miejscu. Znaczenie logDice pokazuje istotny związek, jednak nie jest ważny w porównaniu z siłą związków z innymi terminami.

Wynika z tego, że słowacki dyskurs nie wiąże Ukrainy, Ukraińców i migracji. Chociaż temat migracji ekonomicznej jest toksyczny i rodzi teorie spiskowe i mity, wokół ukraińskiej migracji zarobkowej takich mitów nie ma. Może się to zmienić z powodu wzrostu liczby Ukraińców, którzy przybywają do Słowacji w poszukiwaniu pracy po tym, gdy rząd ułatwił zatrudnianie obywateli z krajów spoza Unii Europejskiej.

---

¹⁰⁴ Pełna informacja madlenak@sfpa.sk

Tabela 16. Znaczenie pierwszych kolokacji dla słowa „migrant” do znaczeń pierwszych kolokacji odnośnie Ukrainy ¹⁰⁵

	<i>Liczba kolokacji</i>	<i>Częstotliwość kolokacji</i>	<i>logDice</i>
nelegalnych	972	31.173	9.363
utečencov	1330	36.455	9.123
ilegalnych	596	24.411	8.816
prílev	409	20.219	8.164
azyl	486	22.036	8.159
migrantov	535	23.115	8.062
ekonomickí	318	17.831	7.968
ekonomických	659	25.646	7.945
prichádzajúcich	368	19.177	7.933
Ukrajiny	63	7.849	4.493

*Tomáš Madleňák, Tatiana Chovancová,
Słowackie Stowarzyszenie Polityki Zagranicznej (SFPA), Słowacja*

UKRAIŃSKA MIGRACJA ZAROBKOWA ONLINE BAZA DANYCH I EKSPERTÓW

<https://europewb.org.ua/ukrainian-labour-migration-data-sources-pl/>

¹⁰⁵ Pełna informacja madlenak@sfpa.sk

europewb.org.ua